

ગુજરાતી ત્રીજીં ચોપડીના અર્થ.

કવિતાની સમજુતી, તથા ખીજી
કેટલા વધારા સાથે.

બુકસેલર મગનલાલ દેવચંદ

તથા,

બુકસેલર તરભોવન રણછોડ

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યાં.

અમદાવાદ

પુ. પ્રી. અને જી. એ. ફો. "લિમિટેડ"ના પ્રેસમાં

રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યા.

સંવત ૧૯૪૦. સને ૧૯૯૪.

કિંમત ૩ આના.

ગુજરાતી ત્રીજી ચોપડીના અર્થ.

ના=નામ. વિ=વિશેષણ. અ=અવ્યય.
સ=સર્વનામ. કિ=ક્રિયાપદ. કૃ=કૃદંત.

પાઠ ૧ જો.

બાગ (ના) કટકા.
આણસ(વિ)સુસ્ત, એદી
ડાઘીઆ(વિ)ડાઘવાળો
ડાઘેલ, (કૃતરાનું નામ)
પાલવવું (કિ) બોજવું,
પરવડવું.

મુરખો=એવડું આણવડ
રમતીઆળ(વિ) ને નો
રમતમાં જીવધણોતે,
નાદાન.
પરવડવું(કિ) બોજવું,
પાલવવું.

ઓરો(અ)આમ, આ
ણીતરફ, અહીંઆં.
ઓકી(ના)પેહેરો, ઓકશી
મૂંઘ્યો=મૂંઘ્યો, બેસાડ્યો.
દર(ના)મોઢુંબાકુ, કાણુ,

ચકલી(ના)મોટીચલી.
પંખી(ના) પાંખવાળા
પશુ પક્ષી.
આરો(ના)ધાસ, તંખલાં
વગેરે.
ધણી(ના)થેઠ, માલિક.

પાઠ ૨ જો.

ઝંખવાણો=ઝંખો, વીણો
મચ્યાં=મંઝ્યા, વળગ્યાં.
જીવતર (ના) જીતવું,
જીંદગાની.

લાગલુ(અ)તરત, પાધડું
તાકીદ=ઝડપ, ઢિતાવળ
નવરાસ(ના)દૂરસદ.
મન=દિલ, ચિત્ત; હૈથ.
વિચાર(ના) મનમુખો.
તોલ; ખ્યાલ.

સરખાં=જેવાંગરાખર

નકામા(વિ)કામ વગર-
ના; કામથી પરવારતા;
નવરા.

જનાવર(ના) ઓપમાં
પશુ, જાનવર, હેવાન.
કામ=ધંધો: રોજમાર.
જગત=દુનીઆ, પ્રેતની
ઠોઠ(ના)મુરખઆણવડ
વલે(ના)હાલ, હવાલ.
પસ્તાવા(ના)ખેડ, અફ
સાસ; દલગીરી.
ફેરવીને(કૃ) બદલીને.

પાઠ ૩ જો.

સદાચરણ(ના)સારીચા
લ; સારા આચરણ,
સારી રીત.

પહેલ (અ) પહેલાં.
સહેલ(અ)સહેલી રીતે

વાણ(ના)વાણી, મધુર | કોપવું (કિ) ગુસ્સે થવું, | મીઠી(વિ)સારી, મર
શબ્દ. | રીસે બરાવું. | ડાહ્યો(વિ) શાણો, સાર.
જન(ના)માણસેસખસ | જનમ=જન્મગાની;દેહ. | જુ, સમજણ વાળું. મ-

(કવિતાની સમજૂતી). (૧).

જે માણસ જગતમાં જનમીને પેહેલ વેહેલાં સારી રીતથી ચાલવું
એવું જે સમજે, તે સહેલથી સુખ પામે. (૧) જે માણસ જાણીતી
વાતો કર્યા કરે, તે મોડથી મીઠા શબ્દ બોલે, તેમ બીજા ઉપર ગુસ્સો
કરે નહીં, તેને ડાહ્યો જાણીતો સમજવો. (૨).

પાઠ ૪ થો.

વગડાઉ(વિ)રાની, જંગલમાંની.

ડાંસ=મસ્કરે, મગતરાં

ટુંકા(વિ) નાના, ખટકા.

ધાર(ના)વેહેતી કોરણ.

જખર(વિ) જોરાવર.

જોરાવર(વિ) મજબૂત.

પછવાડે=પાછલીતરફ.

વળેલા(વિ)મરડાયલા.

કોરે(ના) બાજુએ.

કઠણ(વિ) મજબૂત.

વાળ(ના)માલની માળા

આછા(વિ)થોડા, ઝીણા

હોડે(કિ) ચાલેછે.

ડીલ(ના)શરીર, અંગ.

તળાવ(ના)નાનું સરોવર

નરે(ના)બાપડો મરદ.

હજ(ના)જમીન ખેડવા-

નું લોહાનું અણીદાર

હથીઆર.

પોઆ(વિ) તરમ.

પૂરી પડે(કિ)મરઆવે;

હંકાવે; સામીયાય

પાઠ ૫ મો.

ગાળાગાળી=ગાળોઆ

જી.

સ્વભાવ(ના)આશીયત.

મીઠજ, પ્રકૃતિ.

સખ (ના) શિક્ષા.

દંડ(ના) ગુન્હાને બદલે

રૂપીયાલેવાની શિક્ષા.

રાજકુંવર(ના) રાજાનો

છોકરો, રાજપુત.

શિક્ષા(ના)સખ દંડ.

વડાઈ(ના) મોટાઈ.

અણસમજી(વિ)સમ

જણવગરનો, નાદાન

યાદરાખવું(કિ)ફામર-

ખવું; બુલીતજવું.

સાર(ના)સાર, મતલબ

નહારો(વિ)ખરાખણું

ગરીબ(વિ)પૈસાવગર

નિરખત, રંક.

ફગીયાદ(ના)અરજ, રજૂ

કચેરી(ના)દરબારરાજ સામા.	વેળા(ના)વખત, સમય. જવાદભી(કિ)માફકર, મુકી દઉ.	ભુંડું(ના)નઠારું, ખરાબ શબ્દ.
ફલાણા(વિ)હરેકમુકરર કરેલો.	પાઠ ૬ ઠો.	ખોટી(વિ)નઠારીનકામી
ખંધીખાને(ના)કેદખાને ધટેતેવી(વિ)જોધયેતેવી	ખાખતા (વિ) કહેતા, ખાલતા.	જગ(ના)જગતદુનીઆ
લાયક.	જર(ના)માન. કીર્તિ.	મૂરખ(ના)ખેવકુદ, ઠોઠ.
માફ(ના)જગદેવુંક્ષમા	ગાગકી (ના) છોકરી	ખાણવો(કિ)સમજવો.
વચન(ના)સુકન, વેણ.	તોડ(ના)વકર, બારખો	દુખીઓ(વિ)હેરાન, દુ-
ફૂંવર(ના)છોકરો, રાજ પુત.	જ આખર.	ખાળક(ના)છોકરો(ખો)
	ભુંડા(વિ)ખરાબ, દુષ્ટ.	ખાલ (ના) શબ્દ.
		નકી(આ)ખચીત, નીચ.
		નાર(ના)ખાયડીખઈરી.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૨).

ભુંડાલોકોમાંમાંથી નઠારા શબ્દ ખાલનિ, લોકોની નઠારી ગાળો
ખાય, એવા ખોટા ખેવકુદોના જગતમાંથી આખર ઓછીધાયછે.(૧)જે
માણસ નઠારાશબ્દ ખાલે, ને સામા માણસને ગાળદે ને પોતેખાય, તેને
આણધડ સમજીલેવો તે આગળ જતાં બહુહેરાનથાય.(૨). માટેજેછો-
કરીકેછોકરોજેવો ખાલખાલશે, તેવોજલોકોમાં તેનો બારવકરવધશે(૩).

પાઠ ૭ મો.	ચોરણા(ના) ફુંકોલેવો.	ધુમટો (ના) માથાપર
દેશ (ના) મુલક.	પહેરવેશ (ના)પોશાક,	ઓઢેલો છેડો, માંપર
આલ (ના)ધારો, સીત.	પેહેરેલાં લુગડાં.	અગાડી કાઢવા તે
રીતબાત(ના)રીત, રસમ	મારવાડી(ના)મારવા-	(લાજ.)
મુરવાળ=સાંકડીધજર	ડના રેહેવાસી.	પોતીઆં(ના)પોતીઆં

દક્ષિણી=દક્ષિણ દેશના રહેવાશી.	કણ(ના)રચકણ, કણી	ખાણ(ના)અનાજભરી
સાહેબસોક(ના)ગોરાસો-	સંગ્રહ(ના) એકઠું.	મુકવાનેભિંચતળીઆ
ક; અંગ્રેજ લોક,	રૈયન(ના) પ્રજા.	નીચેકુવાનેવા કરેલા,
ટોપીવાળા.	સંઘાત=સોળતી સાથે	ખાડા.
ખમરાં(ના)માયડીઓ.	ફુકાળ(ના)મોઘવારી, એ	અચરજ(ના) નવાઈ.
ધામરા(ના)ધેરવાસોઝૂ	નાજપાણી નહીમળે	અંદી(ના) દાણો ચણા
લતો ચણીઓ.	એવો વખત.	વિના(અ)ગરશિવાય
બાલી(ના)માયા.	કોઠાર(ના)દાણાભરીમુ-	ફુખળા(વિ)તખળાં, મુ-
ફેર(ના)નકાવન. ફેરક.	કવાનોકાંદવનો કે લા	ડદાજ.
બાકર(ના) રોટલી.	કડાનો ખજનો.	જોર=શક્તિ, ખજ, કેસ.
રોટી(ના) રોટલી.	હેરાન(અ) ફુખી.	કારણ(ના)સખમ, બિદ
હખસી(ના) સાદી.	મુકાલ(ના) સોઘવારી.	દેખાડ્યું(કિ)મતાવ્યું.
ગોરી=સફેદ, ઉજળી.	પ્રધાન(ના)વજુર, કરતો	ડાહપણ(ના)ચતુરાઈ.
પાઠ ૯ મો.	હરતો.	વસે(કિ) રહે.
સંઘરો(ના)એકઠું, ભં.	પોપડો(ના)પડ.	સંપે=સંપત્તી, હળીમળી
ડાળ, છત, શીલક.	ગંજુઓ(ના) ઘાસના	સના(અ)રોજ, નિત્ય.
	મોટા હગલા.	સર્વ(વિ)સધળા, ખધા.

(કવિતાની સમજૂતી). (૩).

કીડી જરા કાંઈરચકણપડી હોય તે પણ એકઠી કરેએવીએજલ-
વરની ભત જુઓ, કેખધી સાથે સંઘાતથી કેવી સુદા હળીમળીનરહેછે.

પાઠ ૯ મો.
હાંએડો(ના)ચાળો.

વડનાઈ(ના)વડનાજાં-
ખામટકતાં ફાંટા.

અસલ(અ)અચાઉકું
જુનું, -પેહેલું.

મટા(ના)રચના, છાયા;
 (ઝાડનું ફેલાવું તે)
 કોખર(ના)કલકલમ્
 વાજકરતુંકાળરૂંપક્ષી
 ટેટા(ના)વડનાંફળ.
 આરામ(ના)મુખએત;
 વિઆમ.
 હમાર(ના)ઝંચીખાં-
 ધણીનુંધર, હવેલી.
 ચડ(ના)ઝાડનો વચ્ચો
 ગોળ બામ.
 ડાળાં=ઝાડનીશાખાથ
 ડમાંચીટુલેમોટી ડા.
 ફાંટા(ના)ડાળામાંચીટુ
 ટેલાદોરીઓજવાલ
 ડકતાં મુળ.
 લટકેછે(કિ)ટીંગાયછે.
 લખડેછે.
 ભાંધ(ના)જમીનધરતી
 મૂળ (ના) જડ. [તાં
 ઓળખતાં(કૃ)પીછાન-
 પાંદડાં (ના) પાંતરાં
 પૂજાયછે(કિ)પસરેછે,
 પથરાય છે.

પશુ ચો પગાં જનનર.
 રોચું (કિ) વાગ્યું.
 પાઠ ૧૦ મો.
 વીછી(ના)ઝેરીજીવડો.
 ડંખ (ના) ચટકો.
 આંકડો(ના)ઝેરી કાંટો
 વિખ(વિ)ઝેર, સોમલ
 કપાએલું(કૃ)વડાએલું.
 ચિપીયા(ના)પકડવાના
 પાંખીઆં.
 ચુચવું(કિ)સોસવુંચુવું.
 ચાંદી(ના)ફેલો.
 સુઝલું(કૃ)મુઝીઆવેલું
 ચડી આવેલું.
 ઝેરી(વિ)વીખવાળો.
 ભીંત(ના)દીવાલ, કરો.
 ફાર(ના)ચીરો, તડ.
 ટાકડ(ના)ડુંકડ.
 ઉતાળખે(અ)ઝડપથી.
 પીઠ (ના) ખરડોવાસો.
 દુઃખ(ના)આપદા.
 ઉપાય(ના)હત્રાજ.
 ઈજા(ના)દુઃખવીપત.

મળે(કિ)બળેએકદુધાપ
 આવગુળ(ના)નુકસાન,
 ગેરફાયદો, ખીમાડ.
 સંભાળાને(કૃ)સાચવનિ
 તપાસનિ.
 ફીકર=ચિંતા, સોચના
 પાઠ ૧૧ મો.
 છોડાઓ(ના)છોકરીએ
 વિલાયત(ના)અંગ્રેજ-
 લોકનાંદેશ. [ર.
 ખખરદાર(વિ)દેશીયા
 મુખી=સારામુખીયારી
 સરખી=ખરાખર, નેવા
 વાહાલી(વિ)પ્યારી, હેત
 વાળી.
 જરાએ(અ)લગારે.
 રોતી (કિ) રડતી.
 કજીઓ(ના)કંકાસંટો
 સમજતવીને(કૃ)પટાવી.
 ફોસલાવનિ.
 ઠોર(ના)ઓપમાંજનવ-
 ર. (મૂર્ખ)
 મોટપહે(ના)મોટીઉમ

આપડીઓ(ના)મધરી.	દીઠી (ક) જોયો.	મુણતાં(ક)સાંબળતાં.
ઓ, સ્ત્રીઓ. [ડા.	માજો(ના)પક્ષીને રહે-	નમાણું (વિ) નમેલું.
આપડા(ના)મરેદોમાટી	વાનું ઠેકાણું.	ધાક (ના) બીક, ડર.
ગાંડી(વિ)ધેલી,નાદાન.	ફળ(ના)જાંબુ, કેરી,દા-	મનુષ્ય(ના)માણસ.
અણસમજી.	ડમ,જમરૂખવીગિરે	અંગ(ના)શરીર, દિલ.
પાઠ ૧૨ મો.	લીલા મેવા.	અથાગ(વિ) ઘણાજ,
અવાજ(ના)સાદ,સોર	જુદાં(વિ)વેગજાં,છુટાં	જેને થાગ નહીં.
પાંજરું(ના)પીંજરું, પ-	અનાજ(ના)ધાનદાણો	મીઠાં(વિ)સારાંમધુર.
ક્ષીનરેહેવાસાફ અ-	મરજી(ના)ધમ્મજાપુશી	ઉપજે=થાય, પેદાથાય.
નાવેલુંસળીઆજડે	સમજે (કિ) જાણે.	હરખ(ના)ખુશીસતોષ.
લું.જાળાંજેવું ગોળ.	પાઠ ૧૩ મો.	કોટે(ના)ડોકે,ગળે.
પાળવું(કિ)પોપવુંરક્ષણ	અતોલ (વિ) ઘણાજ.	ધારે (કિ) માને.
કરેવું.	જેનો તોલ નહોતે.	હેત (ના)ખાર,ચાહા.
અર્થ(ના)માએનો,મત	પ્રીત=હેત,પ્રીતી,માયા	કોષ(વિ)કોઈગઅતેએક
લખ,સ્વાર્થ.	કાંટલો(ના)ગળાવેવા.	કાગ (ના) કાગડો.

(કવિતાની સમજૂતિ). (૪).

પોપટ પાંજરામાં બેઠો બેઠો મધુર શબ્દ બોલે છે; ને જો આ સાં-
બળે છે તે સઘળાના મનમાં ઘણીજ ખુશી પેદા થાય છે.(૧)એ-
ની ડોકે કાજો કાંટલો છે, ને નમેલુ રાતું નાક છે; તેમ શરીરખસો
લીલા રંગનો છે, ને ઘણીની ધાક માને છે.(૨) માણસને તે મીઠું
મીઠું બોલે છે, તેથી તેના પર હેત ઘણુંજ આવે છે; માટે ઘણા
લોકો હેતથી પોપટ પાળે છે. પણ કાગડાને કોઈ પાળતું નથી.(૩)

પાઠ ૧૪ મો.

| વચન(ના)શબ્દ,સુકન. અસર=ફળ,પરીણામ

માન(ના)આપરૂઠજત
નવાઈ(ના)અઅરતી.
અવકારના)આદરમાન
નીવડયું(કિ) નીકળયું
ઉઠયું.

દોગાઈ(ના) લુચ્ચાઈ
ખંધાઈ.

વાધરી=શીકારીપારધી
વઢવાડ(ના)સડાલડી.
લુચ્ચાઈ(ના) દોગાઈ,
ખંધાઈ.

માઠું(ના)ખરાખનઠાં.
તપાસ(ના) તજવીજ
તક્લીસ.

સોખત(ના) સંધાત.
શીખામણ(ના)ફાયદા
નીવાત.

કદી(અ)કોઈવખતપણ
ભુલવી(કિ) વીસરવી

પાઠ ૧૫ મો

કણખી(ના)હીંદુનીએ-
ક જત,(ખેતીનો ધંધો
કરનાર.)

તન(ના)કાલજી,ચેટક,
ધ્યાન.

ધન(ના)દોલત, પૈસો.
અંતકાગ(ના)મરવાનો
વખત.

પુંજ(ના)દોલત, ગાસ,
ડાદલો.

લાચાર(ના)જોબ,ગળકો
ખેતી(ના)ખેતીવાડીનું
કામ.

દોકરા(ના) છોકરા.
વિચાર્યું(કિ) ધાર્યું.

ડોસે(ના)ધરડામાણસે
કેડે(અ) પછી પુઠે.

આખું(વિ)અધું,તમામ
વાળ્યા(કિ)રોંપા.

નીપજ(ના)પેદાશ,પાક
આવક.

ઉપજ્યો(કિ)પેદા થયો
નીપજ્યો.

ખરેખરું(વિ)જોધએ
તેવું, સાચું,ખરાખર.

પાઠ ૧૬ મો.

કોણ(સ) કયા મખસે?
કીરપાળ(વિ)મહેરખાન

દયાળુ.
મુંઘવાને=વાસ લેવાને

પેદા કરવું(ના) જન્મ
આપવો.નીપજ્યું.
ખતાવ્યું(કિ)નીપજ્યું
કર્યું. [ના

ઝાલવાના(વિ)પકડવા-
સધણું(વિ)અધું, તમામ
ધંધરે(ના) પરમેશ્વરે
કર્મો(કિ)અનાબ્યાં, પેદા
કીધાં.

બલા(વિ)સારાં, વાજ-
ખી રાહિ ચાલે એવાં
કોપશ્ચે(કિ)ગુસ્સે થશ્ચે
દેખતાં(ક)જોતાં.

જળવે(કિ)સામવે, ત-
પાસી રાખે.

રખવાળી(ના)ખરેદાસ
ખલાસ, તપાસ.

પાઠ ૧૭ મો.

ગામ(ના)જાંદકિ થોડાં
ક ધરની વરતીહાયતે

શેહેર(ના)જાંદકિ મોટા
મોટાં છોખંધને હાર-

ખંધ ધરો હોય તથા
સારાંસારાંમોટાંચોટાં

હોય તે.

જોખ(વિ)જોથોખ(વિ)
લાં, જોના.

કોટ(ના)જોહેરને ફરતી
આમપાસખાધિલીમો
ટી જોની દીવાલ.

જથો(ના)ટોળુ ઝોકડો.

અડચણ(ના) હરકત.

હારખંધ(વિ)એક પછી

એક સાથે આવેલા.

સેહેજ(અ)થોડીસેનતે

જનાવર=જનવર. પશુ

દરવાજા=મોટાંખારણા

જવલે(અ) કોઈ વખત,

કદાય.

ખીક(ના)ધારતી, ધાક.

પાસેપાસે(વિ)સોડસોડ

અડોઅડ નજીક.

ફળીઉ(ના) શરીરમોલો.

ગામડું(નામ) જાંઠાંકેઝુ

પડાં જેવાં થોડાંએક

ધરની વસ્તુહોય તે.

કસમે(ના)પ્રગણાનુંમો-

ડું ગામ.

ચોટાં(ના)મોટાંખજર.

હોટ(ના)ખજર, ફુકાન.

પેસવાને(વિ)જવાનો,
આવવાનો.

ઝાપો(ના)ઝાકડાં સાથે

કાંટાં કરાંઢીવગેરેમાં-

ધી લખને બતાવેલું

ખારણું.

પેસનીકળ(વિ)આવળ

પાઠ ૧૮ મો.

છંદ્રીઆ(ના) શરીરના

ભાગ, (આંખ, નાક,

જીભ, કાન, ચામડી.)

આકાર(ના)ડોળચેહેરા

ધખાકો(ના) અવાળો.

માલમપડવું(ક)જણાવું

વાસ(ના)સોડમસુગંધ.

મીઠો(વિ)ગળ્યો, મીઠાસ

વાળો.

જોસી(વિ)સાફ.

સ્વાદ(ના)ચાખવુંતેજ

રોમોમાંનાંખીતપા-

સવું.

મઝાની(વિ)મારી, તોફા

નાંખી(ક)ફેંકી, નાખી.

સમજો(કિ)ધ્યાનમાલે

ટાંડું(વિ)ઠંડું. [વિ.]

હિનું(વિ)ગરમ.

પાઠ ૧૯ મો.

આગણું(ના) ખારણું.

ખારણા આગળની

જગો.

ચોખું(વિ)સાફ, સ્વચ્છ.

કોહવાણ(ના)કોહવાડો

રળીઆમણું(વિ)ગાભા

વતુ, સાર.

ગંધવાડ(ના)ગોજવાડો.

જીવજંતુ(ના) જીવડાં

મગતરાં.

ઐઠવાડ(ના)ઐઠાંવા-

સણ જેમાં રાંધું

ખાધું હોય તે.

ગંદા(વિ)ગોળ.

ગંધ(ના) ખરાબવાસ,

નઠારીગંધ, ખદમો.

બાજીપણી(ના)બાજી

પાંતરાં વગેરે.

માદા(વિ)આખરી, ખી

માર, કાહેજી.

લાજ(ના)શરમ. એમ.

તાવ(ના)તપત, મિખારે

નીપજ=પાકે, પેદાથાય

ગંધવેડો=દુર્ગંધનોઢગલો	પાઠ ૨૦ મો.	સજ્જન=સારામાણ.
સાફ=ચોખ્ખું, સ્વચ્છ.	ચાર(ના)કપડાં, કીમતી	માપ(ના)બરતપ્રમાણું
વેગળે(વિ)આધે, દુર.	લુગડાં.	ચોક=ખાનમોટીચોકડી
ખાપડા(વિ)ખીચારા.	ખાપ(ના)આરશી.	શરીર(ના)દોલ, અંગ.
ચોખ્ખાઈ(ના)સુધડાઈ.	મધપૂડો(ના)મધમાખ	રૂડો(વિ)સારો મત્રાનો.
ચુણ=ફાયદો, આશીયત	નો પૂડો.	દેખીએ(કિ) જોઈએ.
છોડ(ના)છાડવો, રોપો.	વાન(ના)દેદાર, કદ.	શુદ્ધ=પરંપરેપરંપરી
છુટ=જગ્યા, મોકળાસ.	રએ(કિ)ખનાવે, ગોઠવે.	ચિત(ના)મન, ધ્યાન.

(કવિતાની સમજૂતી.) (પ).

આપણે અધી જણસો ચોખ્ખી રાખવી, ને લુગડાં પણ ચોખ્ખાં (વિ-
એલાં) પેહેરવાં, વળી ધરને ચોક પણ ચોખ્ખાં રાખવાં, કે જેથી આપ-
ણું શરીર સદા સુખી રહે. (૧) જીએકે મધમાખી મધપૂડો ખરા મર-
માપ રાખી ખનાવે છે, તેમાં કાંઈ ડાઘાકે ખોડ આપણુકણું આપ-
ણુદેખતાં નથી, તે આરસી જેવો સાફ જણાય છે. (૨) ચોખ્ખારેહેવાથી
આપણું મન ખૂશ રહે છે, ને તેથી શરીર ને દેદાર વળે છે, વળી ચારસારા આ-
ખરદાર માણસ બોલા હોય તેમાં ચોખ્ખાઈએકરી (વિએલાં સાફ લુગડાં
પેહેરેલાં હોય તો તેથી) હરકોઈ માણસને ઘણી આખર મળે છે. (૩)

પાઠ ૨૧ મો.	નફર(વિ)સંગીન.	ખાંખારે(કિ)હણહણે
સુંવાળી=પેચી, નરમ.	ખરાડે(કિ) આરડે	છે, સણસણે.
નાળ(ના)લોહાનાખ.	મજલ(ના)એપ, ટાપો.	સીમ(ના)ખેતર. (ખેત-
મારીને પગે જડવા.	નિરદય(વિ)ધાતકી.	રની હદ.)
નાગોળ પાટા.	ફલંગો(ના)કુદો.	ભિગો(અ)સાથે, એકઠો.

ચરેછે(કિ)ધાસખાયછે
વાળ(ના)ખાલનીમાળા
છેડે(ના)નાકે.
ગાઉ(ના)કેસ.

ખાળ(ના)ખાર. (છે.)

બહેછે=ખમેછે ઉચકે-

ચાકરી(ના) ખરેદાસ,

ખાલાસ, સેવા. (૨.)

માયા=હેતચાહેનાખ્યા

ચાહે(કિ) પ્યાર રાખે.

પાઠ ૨૨ મો.

કાતરા (ના) ખેડકા.

વટેમાર્ગી(ના)રસ્તેજતો,

મુસાફર, પંથી.

સંગીત(વિ)નકર,

મજબુત.

કચુકા=કળીયાકળીયા

ચોકણું(વિ)ચોકવાળું.

ચોટે એવું, જગર.

ચીચોડા(ના)કળીઆ

ચોખંડા(વિ)ચોડાચારે

ખાળુએ સરખા.

કોર(ના) ટીપુ.

ખાટો(વિ) ખટુમકો.

ખટાસ(ના)ખાટોસ્વાદ

ખાટોસ્વાદનીચોજ

ચોમાચુ(ના)વરસાદની

મોસમ.

વરસેછે(કિ) આવેછે.

ખારેમાસ(ના)આખુ.

વરસ.

ખપ(ના)જરૂર અગત્ય

રોજ(અ)નિત્ય, સદા.

પાઠ ૨૩ મો. (જ.)

અકલ(ના)બુદ્ધિસમ

ઘણેરી(વિ)ઘણી.

નેક(ના)ટેક, મોટાઈ.

માહલે(કિ)મોજકરે,

વિશ્વ(ના)જગત, પ્રવૃત્તી

તસુ(ના) ખે આંગળ.

માતા(ના)મા, માણ.

વિખ્યાત(વિ) નામીયુ.

નવ(અ)નહી, ના.

તાત(ના)ખાપ, પિતા.

મોજ=મઝા, એનખાણ

શાણ=ડાહ્યા, સમજી.

દીકરી(ના)છોકરી.

નિત્ય(અ)રોજ, સદા.

પર=પારકુ.

કામ(ના)કેકાણું, જગો.

કેરો(અ)નો, તણો.

સામજ(ના)એક મોટો

કવિ થઈ ગયા.

(કવિતાની સમજૂતી). (૬).

માને છોકરી(આમલીનું ઝાડને તેનું કંઈ આમલી)નું એકનામ

બુદ્ધિધીભણું, તેનું તો ઘેર ઘેર ને વળી રોજે રોજ સારા વિવેક-

થી કામ પડેછે; તેમાં માતો એકની એક જ જગોએ રહે છે એક

તસુ પણ આજતી નથી, પણ તેની છોકરી તો બધે દૃશ્ય દૃશ્ય બલીશીતે
મોજ કર્યા કરેછે; વળી જુઓ કે તે છોકરીનો છોકરો (સીઓડો તે
માનો બાપ થાયછે, ત્યારે સામળદાસ કવિ કહેછે કે તમે ચતુર નર
સમજી લેજો એ તો બધી પ્રધ્વી વિષે પ્રખ્યાત છે. એટલે આમલીના
ઝાડની છોકરી આમલી, ને તેનો છોકરો સીઓડો રોખાથી પાછું આમ
લીનું ઝાડ થાયછે, ત્યારે એ પ્રમાણે સીઓડાથી આમલીનું ઝાડ ની-
પજ્યું, તો તે ઝાડનો બાપ કહેવાય.)

પાઠ ૨૪ મો.

ચાટલું(ના) આરસી.
રતાંધજો(વિ)રાતેઆં
ધજો, દિવસેદેખાય
ને રાતે જોનેનહોં દે
ખાય તે.
પોપચું(ના) આંખનું
ઠાંકણ.
બમ્મર(ના)બાયાં. આં
ખના પોપચાં ઉપર
કમાનના જેવા બાંત
છે તે.
ખાજવું(કિ)અટકાવવું
રજ(ના)બુજ, રચકણ.
છાજલી(ના) છજીલુ,
છાખડી.

સારેછે (કિ) કરેછે.

પોપણ(ના) આંખના
પોપચાસાથેવળગેલા
બાલ.
જણસો=ચોળો, વસ્તુ.
ખરેખરો(વિ)ખરોખર.
જાતન (ના) ખરેદાસ,
સાચવણી.
ઝીણી(વિ) ખારીક.
કાણો(વિ)એક આંખ
આંધજો.
ધ્યા (ના) રેહેમ, મીઠી
નજર.
સાજી (વિ) સારી.
પરમેશ્વર=મોટોઈશ્વર.
પાડ=ઉપકાર, આબાર

પાઠ ૨૫ મો.

કપાસ=૩ નાંનાનાંઝાડ.
કહેવત=કહેતી, કાઢાણ
ધાર(ના)ડોળ, આકારાં
ખળતણ(ના) ખાજનાં
લાકડાં, સરપણ.
ભાખરી(ના)ઘર્જીનાલો
ટની જાડી રોટલી.
કાંતવું(વિ)લાંબાતાંત-
ણા કરવા.
જટકતાં(ક)ટીંગાતા.
કુંભાર (ના) મટોડીના
વાસણ ખનાવનાર.
વણવું=લુગડુંખનાવવું.
ધાન્ય=અનાજ, દાણા
કાજે(આ)વાસ્તે, માટે.

તૈયાર(અ)હાજરતરત	પાઠ ૨૬ મો (મી.)	ઓઢવા(કૃ)શરીરકાંકવા
કામમાંઆપેએવું.	ધરતી(ના)જમીનબુ	આંતે(ના)ખુશીયી.
કશું=કાંઈપણ,જરાએ	થોક(ના)જથો.	શીરીતે=કેમ,કઈપ્રકારે

(કવિતાની સમજુતી). (૭).

આવાઅનેપેહરવાઓઢવાનેપરમથ્વરેઆપણનેશરીરઆપેલુંછે,
 હવેતેવડળે મેહેનત કરીએ,તો તેમાંથી રાતાપીળા રંગ(જે જોઈએ
 તે) મળે(૧) જમીનમાંથી અનાજતો બધું જથાજથ યાયછે, પણ
 જો તેજમીનને ખુશીયી એડે નહીંતો આવાનુંથું યાય(અનાજકેમ
 પાકે?)(૨.)પણતેમકરવાને આપણને હથ્થરેતેના હલાળે આપેલાછે
 પણ કોહો વાસણઅને બાળવાના લાકડાંવિના રંધાયતેશીરીતે?(૩).

પાઠ ૨૭ મો.	શણગાર(ના) શરીરને	કાં(અ)કેમકોણ.
હાજ(અ)હમણાં.	શામિએવાં, લુગડાં	અર્થ(ના)રૂપાર્થ,મતલ
વખત(ના)વેળા,સમય	ધરણાં,બુપણ(ના.)	બ,આકરી(ના)નોકરી
પરબેર(ના)પારકેધેર.	સરસ(વિ)સારા,મજ.	પેર(ના)રીત,પેઠે.

(કવિતાની સમજુતી). (૮).

માટે હે બાઈ તે (બાળતણને વાસણ)નું તૈયાર બનાવકેકાંતો
 તેને બીજી કોઈ કરીઆપે,કે ત્યારે તારા સ્વાર્થનું (પોપણનેવાસ્તે)
 તે વખતે યાય. (૧)આડ ઉપરે લુગડાં લટકતાં કાંઈ તૈયારનથી,
 પણ જો કપાસ વાગી તેપરથી ૩ ઉતારીને તેને કાંતીને વણે તો

મગાનો પેહેરવાનો પોશાક બને.(૨)માટે ગમે તે રીતે ઘેરકેપારકે
 ઘેર(દેશ કે દેશાંતર) મહેનત નો કરે,તો ચાકરી કરતાં બાખરીસારી
 રીતે પાત્રે (મહેનતનો બદલો પરમથર તેને આપે.) (૩)

પાઠ ૨૯ મો.

દાન(ના)ધર્મ,ખેરાત.
 આપદા(ના)ફીકરેચિં
 આંતરડી(ના)આત્મા
 જીવ.

પરોપકાર(ના)પરકલ્યા
 ભુ,પારકાપરઉપકાર.
 પુણ્ય(ના)ધર્મ દાનનું
 આશિષ.

આશિષ(ના)આશિરવા
 દ સારી કૃપા.
 વાપરવું(કિ) વાપરવું,
 ખરચવું.

સુમ(વિ)મખીલ,કુંઘુ
 સ,કસરીઓ,મખી
 ચુસ.

કૃપણ(વિ) કુંઘુસ.
 સંધરી(કૃ)એકઠું કરી.
 મુદ્દલે(અ)જરાએલગ
 રોકે પાણુ.

નારાજ=(વિ)નાખુશ.
 દલગીર.
 ગજન(ના)યુગ્મસ,શક્તિ
 લેખે(ના)ઢેકાણે, સારે
 મારગે.

ગરીબગરબાં(વિ)ગરી
 બજોકોલાચારઅનાથો
 ફુનીઆ(ના)સંસારઆ
 લમ, પચવી.

જશ(ના)માન,આખર
 વાવેલું (વિ) રોપેલું.
 ફોકટ (અ) નકામું.
 નકામું(વિ)કામવગરનું

ફોકટ.
 કંગાળ(વિ)ગરીબ,અ.
 નાથ, નાચાર.

મજુરી(ના)વૈતરું,વેઠ.
 પાઠ ૨૯ મો.
 સામ(ના)સાચવટ,સા
 ચી વાત.

દેશાઠ(ના)જગીરદાર.
 વતનવાળોમાણુસ
 ઉઠ્યાં(કિ)નીકળ્યાં.
 દાખલ(ના)ઉદાહરણુ,
 દ્રષ્ટાંત.

અપુ (ના) ચાકુ છરી.
 ગમ્યો(કિ)પસંદપડ્યો.
 રૂપીયા(ના)સોળઆના
 નીકીમનોરાણીની

છાપનોચિત્રો.(૨ચાં
 છેઆં(ના)છોકરાં બ-
 લેખણુ (ના)કલમ.
 વખાણુયો(કિ)પસંદકર્ષો

ગમ્યો(કિ)પસંદપડ્યો.
 ચેલો(અ)જલદી.
 કાપ (ના) ચીરો.

પાઠ ૩૦ મો.
 સાચાબોલું(વિ) ખરા-
 બોલું,સતવાદી,સાચો.
 ધીરજ(ના)મજુરીમાંલિ

ગભરાવું(કિ)અકળાવું. બીવું, ગાભરા થવું. ફાડી (કિ)ચોરી. ખીજ્યા(કિ)ચોડ્યા, ખી જવાયા. છાતી(ના) હૈયુ મન. ચાંપીને (ક) દાખીને. વાહાલું ((વ)ખાંડે, હે- તવાળુ. વાંક(ના)તકસીર, ચુનો. અજાણતાં=એચિંતાં	ઝર(અ) જલદી, તુરત. પાઠ ૩૨ મો. સંકટ(ના)દુઃખ આફત. કોડ ((વ) હજારો, (સો- લાખ.) પરલોક(ના)પારકાલોક, દેવ લોક. હોડી(ના)સડવાળોમોટો મછયો, નાનુંવાહાણુ સિંધું(ના)દરિઓસમુદ્ર.	રાજ(ના)અમલહાકમી ગાદી. શુભ(વિ)સાર, મંગળીક સહીએ(કિ)ખમીએસ- હન કરીએ, વહીએ. દિતરાત(ના)રાતને દા- હોડો. સદા(અ)રોજ, નિત્ય. સરે (કિ)થાય, બને. ઉપાય (વિ) ઈલાજ. નફી(અ)ખચોતનિચ્ચ.
--	---	---

(કવિતાની સમજુતી.) (૯).

આપણાપરજે દુઃખ આવી પડે, તેસેહન કરીનેજરાજર સાચીવાત
કહેવી ને ખીજ લોકમાં સુખ લઈએ (સાચું બોલથી સુખ મળે)અને
તેથીરાતને દહોડો સુખી રહીએ. (૧)સાચુ બોલવું એ સદા સાંજે,
જુદુ બોલવાથી બાણું દુઃખ આવી પડેછે;માટેતમે હજારોઉપાયકરી
જુઓ. પણ સુખતો સાચાથીજ થાયછે. (૨)સાચુ બોલવાથી સદાઆ
પણું કામ થાય, પણ જુદુ બોલવાથી કદી થાય નહીં; કેમકે જુઓ કે
કામળની હોડીખનાવીને તેદરિઆમાં મુકોતેથીદરિઓ તરાતોનથીતેમ
જુદુ બોલવાથી આપણું કામ કદી થતું નથી. (૩).

પાઠ ૩૨ મો.
પેઠાં (ના) મેઠાં.

કાતરયું(કિ)કાતરવતી / ધાખળીઓ(ના)કિનતું
કાપવું. પેહેરવાઓઠવાનુંલૂગું.

કામજો(ના) ચુમાજો.
 ભરવાડ=ધેટાંચરાતનાર
 શેનો(વિ) કહ્યોજનો?
 દીઠાં(કૃ)જોયાં.
 નિમાજો=ખાત,વાળા.
 ઉન(ના)ધેટાંના ખાલ.
 કામજીઓ(ના)નાનાચુ
 માળા.

ટાહ(ના)ડુંડ, હીમ.
 બિચારો(વિ)ખાપડાંગ
 રીખડાં.
 ઉનાજો=તાપનીમોસમ
 એશિવાય(અ)એવગેરે,
 એથી બીજા.

પાઠ ૩૩ મો.

ઝરેવું(કિ)યેહેવું,ટપકવું
 લીંબોજીઓ(ના)જીમ-
 ડાનાંદંજ.
 રોગ(ના) મરજ બ્યાધી
 પોપટીઆ(વિ) લીલા
 પોપટ જેવા રંગના.

પેટી(ના)નાનો પટારો.
 રાયણ(ના)હોંભોળીના
 જેવો લીલો મેવો.
 મળી(વિ)મીઠી.
 વિખ(ના)ઝરે,સોમલ.
 ઓસડ(ના) દવા.
 ઠોકણે (અ) જગોએ.

પાઠ ૩૪ મો.

ધાન્ય(ના)અનાજ.
 ડુંડું(ના)કણસલું.
 ઊંખી(ના) ધજીનાકુંઠી
 પસાદારે(વિ)તાજેવંત.
 માતખર,ધનવાન.
 કડખ(ના)ખરખાજરી
 નાંલાંખા સાંઠા.
 કણસલું(ના)ડુંડું.
 ખુળા(ના)કડખનાભારા
 ખાજરીજી(ના)ખાજરી
 નું કણસલું.
 વચાવ (કિ) રોપાવ.
 ખર(ના)જીવાર.

શિખાજો-ટાહનીમોસમ
 સાંઠાં(ના)અનાજનાકિ
 બા સોટા.
 ઢોર=ચોપગાં બનવર.
 મસજેછે(કિ) ચોજેછે,
 દળીને(કૃ)લોટકરીને.
 લોટ(ના) આટો.

પાઠ ૩૫ મો.

તલસરા=તલનીશોગ.
 શરેડી(ના)ગળ્યા રસનો
 સાંઠો.
 શોગ(ના)ફળી.
 જવ(ના) એકજાતનું
 ધાન્ય.
 કઠોળ(ના)મગ,અણા.
 વાલ, વટાણા વગેરે
 ધાન્ય.
 ડાંગર(ના)ખાત.
 પોપટા(ના)અણાફળી.
 સર્વે(વિ)સધજા,બધા

(કવિતાની સમજુતી.) (૧૦).

ખાજરીનાં ડુંડામાં ખાજરી ને કણસલામાં જીવાર જોઈએ(યાયછે);
 તેમ જ્યારડામાંથી ધજી,ડાંગર, ને જવ એ ત્રણે યાયછે.(૧.)તલછેતે

તલના છંડામાં ધાયછે, ને કઠોળ એટલે વાલ, વટાણો, મગ, વગેરે
શોગોમાંથી ધાયછે, તેમ ચણા ચણાફળીમાં ધાયછે, ને શેરડીમાંથી સા
કર અને ગોળ ધાયછે. (૨) ચોમાસાના ચાર મહીના એટલે (અશાડ
આવણ, બાદરવો ને આસો) એમાં જીપાર, પાજરી તૈયાર ધાયછે.
ને શીઆળામાં (કારતગ, માગશર. પોસ ને માહા) એ ચાર મહીના
માં ધજને ચણા ધાયછે. (૩)

પાઠ ૩૬ મો.

ધરતી=જમીન. જુમી.
કીલા(ના) ઊંચા ગઢ.

જુરજ.

નાળા(ના) રહેતો ઝરો,

નાની નીક નદી.

મરડીયા(ના)એ પકવ

વાના, ઘોળા.

પાહાડ(ના)મોટા ઊંચા.

સાથેજેડાંનેલાંખા

ગએલા ટુંગરો.

જુગડાં(ના)કપડાં.

તરસ(ના)સોસ.

મટાડેછે. (કિ)ડૂરકરેછે,

હાલવે.

એતર(ના)અનાજ તથા

ધાસ પાકેછે તેજગો.

કાંઠે(ના)કિનારે.

એકાએક(અ)એકદમ

ઉતાવળે.

પાઠ ૩૭ મો.

રાન(ના)વન, જંગલ.

માણિક(ના)કીમતી જ

વાહીર.

અનેક(વિ)ધણાં, બહુ.

જનમજન(ના)જનમરખ.

પદાર્થ(ના)ચોજ, વસ્તુ

જાંબુ(ના)એક જાતનું

ફળીઆવાળું ફળ.

હીરા(ના)ખાણમાંથી

નીકળતો એક જાત

નો કીમતી પદાર્થ.

વન(ના)રાન, જંગલ.

સરખી=સપાટ, પાધરી

ધાતુ(ના)સોનું, રૂપ.

ત્રાંબુ, કલાઈ વગેરે.

તપેલી(ના)પાતેલી.

લોટા(ના)ફળશીઆ.

લોટીઆ(ના)કસલીઆ

પાળીઆ(ના)ચપુઆ

છરીઆ.

જાત(ના)તરેહ, રીત.

પાઠ ૩૮ મો.

સેવા=આકરી, બરદાસ

જંપવું(કિ)સુખેએસવું,

ડરવું.

દાઝ(ના)દયા, રેહેમ.

જનમ(ના)જંદગાની,

અવતાર.

હુછેરતાં(કુ)મોટાંકરતાં.

પજવતાં(કિ)ફુખદેતાં.	પાઠ ૩૯ મો.	પરદાસ(ના)સંખાળ.
સંસાર=ફુનિઆપંચવી	ગુણ=ઉપકાર, આભા	ઉમ્મર(ના)વય, હુંદગી
હેતવહાલ(ના)પ્યાર.	અવસર(ના)વખત. [૨	દાસ(ના)ચાકર, સેવક.
સુખીઊં(વિ)સુખીઆ	ટગમગ(અ) ડગમગ,	ટકતો, (કિ)થોખતો, હરલો
૩. સુખી.	હાલ્યા વિના.	ખાજ (ના) ખાવાનું.
ફુઃખીઊં(વિ)ફુખીઆ	અમાપ(વિ)ચણાજેનો	લેશ(વિ)જર, જરાપણ
૩, ફુખી.	માપ નહી.	વેહીન(કૃ)ખમીને. [૨
વેદના(ના)ફુઃખાપીડા	ધડી(ના)૨૪ મિનીટ.	ઉપકાર=ગુણ, આભા
ચડાવવું-કબુલરોખવું	૬૦પળ.	સર(ના) વખતે, વેળા

(કવિતાની સમગ્રુતી.) (૧૧).

અપારે અમરું નાનું હતું તેવખતે તેનો પગ ધ્રુજતો રહેતો નહીં. અને ખાવાનું પણ અરાખર ખવાતુ નહીં. તેમ પોતાની મેળે ઉઠીથકાતુ પણ નહીં. અને મનમાં જરાએ લાજ શરમ હતી નહીં (૧) આવા વખતે અમરું પર માખાપે દયા આણી, ને ફુઃખ પોતે વેહીનિતેને સુખ આપ્યું. એ આભાર અમરું ઉપર માખાપનો મોટોછે. (૨) કાઠ માણસ એવે વખતે જો રોજ ખેખે ધડીચાકરી કરેતો ચાકરી કરાવનાર આખી હુંદગી સુધી તેનો દાસ થઈને રહે. (૩).

પાઠ ૪૦ મો.	કુમતું(ના)રેશમનું કુલ	પરડા=ખાવખનાશીંગ.
ખાવખ (ના) ખાવખનું	તૂરોસ(ના)કીકાશ.	ઉતરડવું (કિ) શોરવું,
લાકડું, ખાવખનાલાક	કુંડ(ના)છોથી ખાંધેલો	ઉતારવું.
ડાનુંઝાડ. (ખલી.	ગોળ ઝરો.	આરા(ના)પૈડાનીવચ-
ગળ(ના)કાંટાવાળીડા-	નાયડી(ના)નાઈ, પૈડાના	માંનાકરતાલાકડા
પૂઢીઆં(ના)પૈડાનેકર	વચમાંનું લાકડાનું	ના ગોળ કકડા.
તુંલાકડાનુંગોળચકર	ગોળ ડુંગર.	આખાં(વિ)ગદગદાં,
		પચપચાં, સુવાળાં

અથાણું(ના)આથાણું.
ધુરો(વિ) અરાખર.
મજબુત(વિ) આકણું,
જખરું.

ઝરેછે(કિ)વેહેછે,ટપકે.
આકાશ(ના)આક.

પાઠ ૪૧ મો.

શ્રેષ્ઠશસ્ત્રી=ખોટાખોટા
અંગઉઠાવનાર,અળે
લો માણસ.

તુરંગ(ના)ખોટાખોટા
વિચાર, અંગ.

બોહિળા=ધણા મસ.

ધુણાવવું(કૃ) હલાવવું.
માલીક(ના)ધણો,શેઠ.

ધાડપો=માટીનોમાટો.
ધડો-વાસણ.

વેપાર(ના)રોજગાર.
મજૂર=વૈતરોહેલકરી.

ઉઠવા(ક) આવવા.

કકડી(ના)મરધી.

મોરીપેટું=ખડખણજ

એકઠા(વિ)મિઠા.

ઉપજશે(કિ) પેદાથશે
કમાઈશ(કિ)રળીશ.
પરણીશ=લગનકરીશ
કૂટી(ક)ભાંગી.

પાઠ ૪૨ મો.

અણુતર=અણીલેવાનું
કામ.

માળાલેવું(કિ)તળીઆં
અઢાવવાં.

આશરી(ના) આટલી,
પગથીજી.

સાટું=અંદોખરત, કરાર.
હાટડાં(ના)તાકાં.

ભોંયરું=ધરનાભોંય ત
ળીઆનીચેનીઆ

ગળની ઓરડી.
છોવરાવવું=છોરેવડા-
વવી.

મોબ=ધરનામાળનોવ-
અલોઆડોયાંબલો.

વળીઓ(ના)સાકટીઓ
કાથો=નાળીએરનીછા-

લન્ની વણ્ણલી દોરી.
પાયો(ના)મૂળ, ટેકણ.

કરા=દીવાલ, ભોંત
પછીત(ના) પછવાડેની
ભોંત.

પાણીઆર(ના)પાણી
નાં ખેડાં મૂકવાની
ઓટલી.

જળીઓ (ના) લોઢાના
મળીઆજડેલીઆ
ઓરી.

ભા=ખીક,ડર;ધારતી.
પરશાળ-પેહેલાખંડના
ભોંયતળીઆનીજગો

ઝટપટ=જલદી.તાકીદિ
રણીઆમણું=શોભીતું

પાઠ ૪૩ મો.
ખિરાજવું=દીપવું,શો-
ભા આપવી.

પાટડા=ખારવટીઆ

મજગરા (ના) અણી
આરાં નર માદાના

આપડા.
સાગ=સાગનું બાકડું.

જળજી(ના) જાળ.

છોલાણું (ના)છો દેવ	મેના=મધુરરાગનું પક્ષી	ખખ(અ)ધાણુંજ, મસ
ડાવવાનું કામ.	ગાલીઆ=જાજમ(મો-	રૂડાં=સારાં શોભાવતાં.
ચોરસાં(ના) ચોડા પ-	ટું કીમતી બીછાનું)	ધડ્યાં (કિ) બનાવ્યાં.
થર, ચોડી છંટ.	ચૂનાળા (વિ)ચૂનાના,	રસોડાં(ના)રાંધણીરસો
લુહાર(ના)જોદાનો ધા-	ચૂનો ફેરવેલા.	ધ ખાનાં.
ટ બનાવનાર.	કોરે(ના)લાકડાનાપા-	રૂપાળાં(વિ) શોભતાં.
છટ(ના)મોટાસ, જગો	ટીઆ તથા લોદાની	ખખ સુરતાં.
મોડો (ના) માળ.	જળી જડેલો જરૂખો	ચણ્યાં(કિ)ચણીલીધાં
મણા=કસર, ખામી.	રવેશ.	દીશિ=દેખાય, જણાય.
છોડી=ખડકી, વાડો.	ભપતિ(ના)રાજ, પૂગની	ખુટે=ધટે, ઓછું થાય
દાદરો(ના) લાકડાના	પેતિ.	મોઠા(વિ)મધુર, મધુરા.
પાટીઆનીનીસરણી.	નાર(ના) પાણી, તેજ.	શુદ્ધ(વિ)પરખર, સાફ.
નીસરણી(ના)વાંસકેવ	દીચકો(ના)દોઢાળો ઓ	ખેટકો=ખેસવાનીજગો.
ળીનો દાદર. સીડી.	છો.	અગાસી (ના) ધાખુ.
ખુંટીઓ(ના)ખીટીઓ	ચિત=તસવીર, છબી	સેજ=ઢોલીઓ, પલંગ.
તાકા(ના)મોટાગોખલા	સુડા(ના)પોપટનાજેવા	ખાસી=મજાની, સારી.
પાઠ ૪૪ મો.	લીલા પીછાના પક્ષી.	ખીછાવી (કિ) પાયરી,
છાજવું=દીપવું, શોભવું	ખાટ (ના) ખાટલો.	ખલા(વિ)સારા, મઝાના

(કવિતાની સમજૂતી). (૧૨).

છજ, જળીઆં, માળીઆં ધણાં સારાં બીરાજે છે, ને બારીએ નંતંતં
બારણાં પણ સારાં દેખાય છે, પાણીનાં ખેડાં મુકવાની ઓટલી ને રાંધ-
વાની જગો પણ શોભતી બનાવી છે; ને તે છંટથી ચણી લઈ ને તે પરખુ-
ન્ડે ફેરવેલો દેખાય છે. (૧) ટાંકામાં જે પાણી ભરેલાં છે તે કદી ખુટવું

નથી. તેમાંથીજીંઘો વાંકાવળીનેપાણી ઝેંચો કાઢેછે; સુડાતે મેનાનાજેવા
સાફ મધુર શબ્દ બોલેછે, જેનાં પાંજરાં પીતળથી જડીલઈનેરંગેલાં
છે (૨) મેસવાની જગો, કોરા, નેઅગાસી સારી બનેલીછે, નેસુતાને વા-
સ્તે ઢોલીઓ તથા મઝાની હીંઢીળા આટછે, તેમ ગઝીયા મનને ગમેતે
વી રીતે પાથરીનેદિવાલના ઉપરરાજ્યોની મોટી છબીઓ પાડેછે.

પાઠ ૪૫ મો.

સજડ (વિ) મજબૂત.
હણહણવું (કૃ) મણસણ
વું, ખોખાવું.

નસકોરાં = નાક આગળ
દમલેવાનાં બેકાણાં.

દાઢ (ના) માંમાં બેવડા
દાંત આગળનીજગો
ડાંચું (ના) જડબું.

વાચા (ના) માનબોધવા
ની સમજ.

નરસી = ખરાબ, નઠારી
પોચો = નરમ, સુવાળો.
કાણાં (ના) પહે, છિદ્રો.

ગળવે = સાચવે, તપાસે
ટેકો (ના) માધાર, મદદ.
ઝીણાં (વિ) બારીક.

કકડા (ના) ટુકડા, કકડા
ભૂકોચુગદો, કકડેકકડા.
સોન (ના) અવાજ. મોર-
બગડેછે = આરડેછે પો
કારે.

પાઠ ૪૬ મો.

ખીજવું (કિ) ચોડવું.
છિલાઈ (ના) છાકટાઈવ
રણાગી. તોર.
પગર ખી (ના) જોડીખા
સડી.

અડક્ટ (ના) આંટી.
પછડાઈને = અફળાઈને
અટવાઈને (કૃ) આંટી.
આવીને.
ખોટું (વિ) ખરામ, નઠાઈ
અમથી (અ) ખાલી, વ
ગર અપની.

રેખાવ (ના) મીઠજ.
રીસાળ (વિ) તામસી.
પગથીઝી (ના) ચોટલી.
ફેકી (ક) નાંખી, લાખી.
વાસે = પછાડી, પાછળ.
ખાખોચીઝી (ના) નાની
ખાડો.

બગડ્યા = ખરાબથયાં
ખખર (ના) સમાચાર
હાલ (અ) હવાલ, દશા.

પાઠ ૪૭ મો.

અદેખા (વિ) કીનાખોર,
ઝેરી.

અવતરવું (કિ) પેદાયવું.
કુરકુરીઅ (ના) મોઝીલાં
ભાટોલાં, કુતરીનાં
બહ્યાં.

ખારીલાં(વિ)તી ખારવ
બાવનાં.

ગેલ (ના) લાડ.

ભાટીલા(ના) મોકીલાં-
કુતરીનાંખચ્યાં.

ઓડો(વિ)વાંકા, ઝેપો,
કધું માનેનહીતે.

અળણ્યા(વિ) પારકાં.
ધુરકવા(કૃ)નાંતોઆકરે
વા, આડવા.

લાગ(ના)દાવ, તક.

ખચકુ(ના)ડાકુકરેડુંતે,
સંધળા(વિ)વધા.

જંપે(કિ)મુખમેસે, રે.
ઉધરે(કિ)ખુલ્લીયાય

પાઠ ૪૮ મો. (છે.)

ખીલવું(કૃ)પાંખડીછુ-
ટી પાડવા.

અંગ(ના)શરીર, શરીર-
નાં ભાગ.

મુળીઝી(ના)મુળ, જડ.

વહે=ખાકુ, કાણું, છિદ્ર
મુસે(કિ)સેસે, રસ ગળે

નરી(વિ)એખલો.

પાંદડાં(ના)પાંતરે.

કળી(ના)ખીલ્યા વગ-
રેનું કુલ.

ખતાવું(કૃ)દેખાવું.
વાવોઓ(કિ)રોપીએ.

પાઠ ૪૯ મો.

લાગલાગટ(અ) રોજ,
રોજ, પાંચસાતદી-

વસ સામટા.

ખસખસ=અફીણના
કુણગો(ના)સળગો(ખી).

ફળીઓ(ના) ફળીઓ,
સીચીએ(કિ)રેડીએ.

સમજાશે(કિ)ધ્યાનમાં
ઉતરશે, ઠસશે.

પાઠ ૫૦ મો.

વેહેજો (ના)નાનાનદી,
નાજી ઝરો.

તેડે=તરિ, કીનારે, કાઠે.
ઉપકાર(ના)પાડ આ-

ચટકો(ના)ડુંખ.(ભાર.
ખદલો(ના)અવજપાડ

આખરે(ના)માન, બજ
ઝાંપ(ના)જળ, ફાંદો(ત

તણાતી(કૃ)ખેચાતી.

દયા(ના)રેહેમ, મહેર.

વળગીને(કૃ)ખાઝીને.
દિવસ(ના)દહાડો, દીન.

ઝટ(અ) જલદી, તુરંત.
ચકવું(કિ)મુલવુંવાસર.

પરમેશ્વર(ના)મોટોધર્મ
પાઠ ૫૨ મો. (૨.)

ઝંધરે(ના)નાત.
ક્યારેડા(ના)પાણીભરા

યલાનાખાડાક્યારે
પરાળ(ના)નાતનુધાસ

છાલાં(ના)છોતરે.
ઓખા(ના)ઝંગરમાંથી

નાકળેલા દાણા.
તરે(ના)નાનાં નાનાં

કુમળા છોડ.
લીલાછમ(વિ)વણાજ

લીલ(કાચીકરીજેવા.)
દાણાં(ના)અનાજધા-

ખંખેરે(કૃ)ઝાપટી.(અ.
ઝાંડકે(કિ)તાર્દધકસતરે

કાહારે. ઉપણે.
નાપજાવે(કિ)પકાવે.

ખેડુત(ના)ખેતીકરના.

કરેનાર(વ)ખતાવનાર
ભારે(વ)મોટો, ઘણો.

પાઠ ૫૨ મો.

માંજરી(વિ)મુરા ડોળા
વાળી.

ધીઆળુ(વિ)ધીએ એ-
પરેલું, ધી ધાલેલું.

તલપ(ના)ડાકુ.

તીણું(વિ)અણીવાળુ.

લુખુ(વિ)ધી વગરનું.

એખી(વિ)સમજાણવા
ળી, અઝલવંત.

વેર(ના)ફસમનાઈખાર

હજવે(અ)ધીમે, આરતે

મુઝે(કિ)દેખાયજણાય

તરત(અ) જલદી.

ખિગાડ(ના)નુકશાન.

પાઠ ૫૩ મો.

ખીકણ(વિ)ખીએએવા

નરમ, પોચો.

અબાણું(વિ)પારકુપર

દેશી, કોઈદહાડો જો

યલું નહી તે.

મોડ(ના)માજુ, પાસે.

સામું (અ) તરફ.

ખાઝી(ક)વળગી.

ગભરાયો(કિ)અકળાવો

કાદવ(ના)કીચડ.

ઉઠાડ્યો(કિ)ઉભાકર્યો

પાઠ ૫૪ મો.

દરિઓ=સાગર, સમુદ્ર

અગરીઓ(વિ)મીઠુપક

વનાર.

રાશ(ના)મીડાનાઢગલા

ક્યારા(ના)નાનાખાડા

અગર(ના)મીઠુપાકે તે

જગ્યા.

ઉસરડયું(ક) સાંભરી-

કાઠે(ના)કીનારે. [લેવું.

પડ(ના)પથર.

ઢગલા(ના)ગંજ. (ટી.

મટોડી(ના)ઓકણીમા

પાઠ ૫૫ મો.

ત્રમાણે(અ) રીતે.

ભણીગણી=ભખીવાં-

ચીહંશી આરથઈ.

કોથજો(ના)પાંચમણ-

નો બાળે.

એહિ(અરે) વાહ!

ચેરી(ના)કળીઝં મહેલો

નાકે(ના)છેડે, છેવટે.

મેડીઓ(ના)માળ.

ભારે(ના)માળો.

એકીવારે(અ)એકદમ

મલેલા(ક)મુકેલા.

મેહેલથી=થોડીમેહેનતે

ડાહ્યા=શાણા, સમજુ

પાઠ ૫૬ મો.

પંચ(ના)રસ્તો, ધર્મ.

ખરે(ના)ગવેડો.

પાણ(ના)પથર.

એધાણ(ના)નિશાની.

લહિયો(વિ)સારાઅક્ષ-

રનોભખનાસે; માંમિયો

જાણીતો.

છેદાયછે(કિ)ત્રસાયછે

પંડીત=વિદ્વાન, લાહેર.

નીપજે(કિ)થાય. ખને

ગાઉ(ના)કોસ.

કપાય(કિ)મટે દુરથાય

અભ્યાસ(ના)મહાવરો

કાયર(અ)હેરાત, ફુખી

આળસ(ના)મુશી.

તોલ(અ)વજન.

(કવિતીની સંમજ્જુતી). (૧૩).

માણસ બણતાં બણતાં વિદ્વાન થાય અને લખતાં લખતાં સારા
અક્ષરના લખનારો અને તેમ રોજ જો ચચારે ગાઉ ચાલ્યા કરે તોલાં-
ખોરસ્તો હોય તે પણ કપાઈ જાય (૧) પોપટ જેવો પશુ પણ શીખવ્યા-
થી શબ્દ બોલતા શીખે છે; તો કાયર થઈને જો માણસ બણવાથી આ-
જસ કરે તેને ગધેડા જેવો જાણવો. (૨) કુવડ પરના જે કાળા મોટા પ-
થરા, તે રોજ પાણી બરવા જતાં દોરડાના ઘસારાથી ધીમેધીમે ઘસા-
ઈ જાય છે, એ નિશાનીનો ધાખણો લેવો. (મિટલે એ પથરા ઘસાય છે તો
ગમે તેવો કોઈ મુરખ માણસ હશે ને તે મહેનત લઈ શીખવા માંડ-
શે તો તેને શું નહિ જ આવડશે? ના, આવડશે. (૩)

પાઠ ૫૭ મો,	ચળકતી (વિ) ઝળકતી.	રજ (ના) રચકણ, કણી.
લંગાજ = ત્રાંખાનો કાઠ.	માંજીને (ક) અજવાળી.	તાવ (ના) આખો કાગળ
જસત (સંકેત મેલારંગ)	ઝાંખુ (વિ) તે જવગરનું	ચિકાશ (ના) ચીક.
સીસુ ૧ ની ધાતુ.	નરમ (વિ) પોચું.	વાળ (ના) બાલ, નીમાળ.
કાટ (ના) કીટ.	પાઠ ૫૮ માં.	મસ (વિ) ઘણો, બહુ.
દીઠામાં (ક) જોવામાં.	ગદીઆણો (ના) રૂવાલ	તાપ (ના) ગરમી.
નરી = સ્વચ્છ, ચોખી.	અડધો તોલો.	આંચ (ના) ઝાળ.
જવણે (અ) કોઈ વખત,	ઝોગળવું (કિ) પીગળવું.	યાદ (ના) ફામ.
કદાચ.	વરક (ના) સોના રૂપાના	પાઠ ૫૯ મો.
દેવતા = અગ્નિ, વસ્તેવ.	છેક પાતળાં પાના.	ડોસો (ના) ચરડો માણસ
ગાળે (વિ) પીગળાવે.	પતરાં (ના) પાતુને ટીપીને	અચંખા (ના) નવાઈ.
ચોખી = સાફ, સ્વચ્છ.	પાતળાં પાના કરેલાં તે	છેડવું (કિ) અડકવું, ખા-
બારે (વિ) વજનમાં ઘણી	ટીપી (ક) ટપેરી.	ઝવું પુરો (વિ) ખરાબર

સેપ(ના)એકમત, એક
દીલ.

કને(અ)પાસે, સોડે.

ખારો(ના)મચકા

મંગાવનિ=મંગાવીને.

કારણ=સમય, મતલબ

ખળ(ના)ગિરે, કસ.

સેપસંપીને=હળીમળી
ને.

નખળા(વિ)કમળેર.

પાઠ ૧૦ મો.

ટીખલી(વિ)અટક્યાળું

ટીખલકરેએવું, તાફાન

અટક્યાળા(વિ)આડ

વવળાટવાળાં.

અડપલાં(વિ)અટક્યા

ળાં કામ.

નિરાંત(ના)ચેત સુખ.

ગલોફ(ના)ગાલ, ડાચા

બુસકો(ના)કુદકો.

માંકડાં(ના)રાતામાંનાં

વાંદરાં.

વગડામાં(ના) વતમાં.

ઉઘાડા(વિ) ખુલા.

ચોડાપ(કિ) ખીજવાય.

વિઠાળીને(ક) લપેટીને.

લટકાવીને=ટીંગાવીને.

પાઠ ૬૧ મો.

ખાયડીઓ(ના) મધરી.

ચંડાળ(વિ)પાપી કુટ.

શહેદ(ના) શક્તી.

મનસાફ(ના) ફેસલો.

અરે(ના) હાય, ફીકર.

દયાં(ના)હાલ હવાલ.

ગળેપડુ(વિ)ધાઈપડું.

લુચ્ચી પસરે.

વઢવાડ(ના) લડાલડી.

જાણીઓ(ના) માઠાઓ

ફર્યાદ=અરજ, રાવદાદ

કડકા(ના) માગકકડા.

ખરાખર(વિ)સરખા.

હુકમ(ના)ફરમાસ (ગી

છાનીમાંની(વિ)મુગાંમુ

ખમેખમ(વિ)ચાટેધાંટા

ઢિઢાપુ(કિ)છોટું મુકું.

ખરી(વિ)સાચી, ખૂદ.

હવાલેકર્ષા=સોંપીઓ.

ખા, તપાસી આખા.

પાઠ ૬૨ મો.

વેળા(ના)વખત, સમય.

આવાડીઝી(ના)આહદા

હાડાની મુદત.

ધ્યાન(ના)ચીત્ત. સુરત.

અંગ્રેજ=ગોરાલોક, ટો-

પીવાળા, સીનોર.

પાઠ ૬૩ મો.

પોહિર(ના)વણ કલાક

મહિને(ના)૩૦દાહાડા

આથમે=અરતપામે,

ઘેરતથ.

મધરાત=વચલીરાત.

પખવાડીઝી(ના) પંદર.

વાડીઝી.

પાઠ ૬૪ મો.

વા(ના) પવન.

શીશી(ના)કાચનીનાની

ખાટજી.

વીજળો(ના)પંખો.

વાયરો(ના)પવન. પા.

ખકારો(ના)પસીનો, પ-

રસેવા.

પવન(ના)વા, વાયરો.

વાસીને=દહને ઢાંકીને.

લોટો(ના)કળશીઓ.

ધીર(વિ)હાલેચાલનહી
જેએકનીએકજ જ-
ગ્યાએ રહેતે.

ખોળ્યાં(ક)ડખોળ્યાં.
ખદસે(અ)જગોએ.
દખાવી(ક)ખોળી.

પાઠ ૬૫ મો.

લેહેરો(ના)તમજ, લો-
સોટા.

ગતિ(ના)ચકિત, બગ.
ધુજવું(ક)હાલવુંકાપવું.

પ્રવાહ(વિ)પાણાજીવા
નરમ.

જુગતી(ના) તદખીર,
હીકમત.

નાદ(ના)અવાજ, સાદ
ઈશારત(ના)ચિહ્ન, નિ

શાની, સાન.

સાદ(ના)અવાજ.

કુંડાળાં=ગોળચકરડાં.

ઉપરાઉપરી(વિ)એક
પછી એક.

છોટે(અ) આધે, દુર.

ફલાણો(વિ)હેરેક, મુક.
રેર કરેજો.

અથડાય(કિ)અકળાય
ઘાટ(ના)ડોળ, (ચડીને
કરેલો બનાવટ.)

ખેહેરા(વિ)કાંને સાંભ
જે નહી તે.

ધરડપણ(ના)શુદ્ધપણ
જન્મખેહેરા(ના)જન્મે

ત્યારથી ખેહેરા.

મુંગાં(વિ)મોહોડે ખોલી
થકે નહી તે.

પાઠ ૬૬ મો.

ટાટ(ના)ચણનુંકપડું.

કાગદી(ના)કાગળવેચ
નારો.

ધુંટવું(ક)મોહારો દેવો,
સાફ લોસુ કરેવું.

એળ(ના)જાહી.

ઘા(ના)ઘાવા, દરતો.

તા(ના)તાવ, આખોકા
ગળ.

સાહેબખાતી(ના)જેસા
સાહેબલોકોનેવાપર

વા નેવા.

ડોવીદેવું(ક) ડખોવવું,
ખોળી કાઢવું.

તાવ(ના)આખોકાગળ
ફટકડી(ના)ફટકી.

ચાતણી(ના)ચાણણી
ઝીણઝીણવેહેવા-

જુ ધાવું વાસણ
પલાળી(ક) બીનાળી.

સફેત(વિ)વોજુ, ઉજુ.
ઠરંને(ક)અંધાઈને.

કકરા(વિ)ચરખડા(હા-
થ ફરવાએનેલોસા

લાગે નહી તે.)

લીસા(ના)સાફધુંટેલા.

ઝિયા(વિ)સારાનીમતી
પાઠ ૬૭ મો.

મૂખ્યાઈ(ના)મેવકુકાઈ
દેશવર(ના)પરદેશદેશાં

તર.

ફાળ(ના)ધાશકો, ફિકર
ઝળઝળાયાં(ના)આંસુ

ઠોઠમોઠ(વિ)મૂરખ, અ
ણચડ.

અબણ(વિ)વગર ભ-
ણેલી મૂખ.

નામુ(ના)નામ, દરતરી
કામ.

મથાણું=ઉપજો ભાગ.	લાજી(કુ)શરમાઈ, લ.	બકવું(કુ)લવવું, લવારો
ધણી(ના)વર, માટી.	જવાઈ.	કરવો.
ટુંક=છેક, નાકેસુધી.	પાઠ ૬૯ મો.	સારઅસાર (વિ)સારો
રોવા(ના)રડવા.	અભિમાન(ના)હંકાર.	નકારો વાત, સાફન
માટી=ખરાબ મુવાની	નિશાની(ના)એધાણી,	ઠાફે કામ.
અખર(ના)સમાચા	ઈશારત. રી	અક્ષર(ના)હરફદસ્કત
ર, સંધેસો.	સરદાર=સગદાર ઉપ-	અપાર(વિ)ધણોજી-
ઉકેલીને (કુ)ફોડીને.	અસાર(વિ)સાર નહી	નો પાર નહીં.
૩ એછો (ક)રડોછો.	તે નકાર.	જગ(ના)જગત, પ્રધવી.
પછવાડેથી(અ)પાછળ	રાય(ના)રાજ.	વડી(વિ)મોટી.
થી, પછવાડીથી.	વેહેમ(ના)શક, સંદેહ.	શીખામણ(ના)ફાયદા-
ખસ્તાવા(ના)અફસોસ	ઉર(ના)દીલ, મન.	ની વાત.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૧૪).

મૂરખને માથેકાંઈ સોંગડાંઉગીનેતેનીનિશાનીહોતીનથીપણજે
તે સારાનરસાનુંકશું બાનનથી તેનેજ મુરખસમજવો (૧)જેનેએક
હરફ પણજખતાં વાંચતાં આવડે નહી(કાળાઅક્ષરનેકુટીમારે,)નેમ
નમાંઅહંકારધણોજ રાખેતેવા માણસને પ્રધવી ઉપર બધામુરખા
ઓનો સરદારસમજવો.(૨)મોટીમોટી વેહેમ બરેલી ધણીવાતોનોતે
લવારો કરે, પણતેમુરખનો રાજ કહેલી શીખામણસાંબળતોનથી(૩)

પાઠ ૬૯ મો.	અમીર(વિ)નોટામાણ	હો(કિ)પાધું કરે. દખા
વૈતરૂં=મેહેનત, મજૂરી	દાબડો(ના)ખાડો.(સ.	હારે. શી
આજોરવું (કુ) ગોલાંટ	ધીરજ=સચ્ચરી, શાંતી	મરજી(ના)ઈચ્છા.ખુ.
આવાં, ગંબડવું.	ખમી=સહી, સહનકરી.	દેખાદેખી(કુ) જોધન-

ડોક(ના)મરદન, ગણું.
ભાર(ના)મોળો.
લાજ(ના)ચરમ.
સીધી(વિ) પાધરી.

પાઠ ૯૦ મો.

ડેલું(ના)તમેલો.
ગ્યાલ(ના)ગજમર, પે-
સાદાર.
પૂરું=પરાપર પેટભરીને
છોડાવ(કિ)લુકાવમેલાવ
દેખાવો(કિ)જણાવો.
ખોતરતો(કિ)ખોદતો, ખ-
ણતો.
ભિર(ના)કારણ, મરમ.
ધન(ના)પૈસા, દોલત.
ચર(ના)તાંપાનો એકડા
વાળોદેગડો.

પાઠ ૭૧ મો.

શેતુર(ના)એક જાતનો
મેવોપીપેરના આકાર-
નો થાયછે.
અદઅદવું(કિ)ઉનું ઉનું
અખોટીઆં(ના)રેશમી
લગડાં.
હીરાગજ(વિ)રેશમી.

પતંગીઉ=એક જાતનો
જીવડો.

ગજીઆણી(ના)ગજપ
નાનું રેશમી કપડું.
તાતણો(ના)વાર.

મુગટા(ના)કોરણવાળાં
હલકાંઅખોટીઆં.

મશરૂ(ના)રેશમી કપડું.
કાંચેટો=ગોળલાંખી દડો

હીર(ના)રેશમ.
કીડા(ના)લાખાજીવડા

ભાતભાતના(વિ)જાત
જાતના.

કીનખાઅ(ના) કસખ
નાખુદા વાળુંરેશમીજી

ચું કપડું.
પાઠ ૭૨ મો.

આખલે(ના)ગોષોસાંઠ
મચ્છર(ના)ગણગણતો

જીવડો.
માતેલે(વિ)જાપરો, ધ-

રાયલો મતખાલો.
નખજો=કમજોર, લુલો

સાંઠ(ના)ખીખલો ગોષો

આંટો(ના)ચકર, ફેરો.
તોખા(ના)કાયર, કંટાળો

તુચ્છ(વિ)હલકો. નીચ.
અહંકાર(ના)અભિમાન

ધરાઈને(ક)તરપતથઈને
મણ મણતે(ક)ચુણચુ-

ણ કરતો.
નીચ(વિ)હલકો, તુચ્છ

જાપર(વિ)જોરાવર.
પલખ(ના)પલ, ક્ષણ.

કચરી(કિ)કચડી, ધુંદી.
પધારે(કિ)અરજોઝીકે

વેદના(ના)ફુઃખ, પીડા.
ગાંડો(ના)દીવાનો, ઘેલો.

પાઠ ૭૩ મો.
કરોળીએમ(ના)જાળમ

રહેનારો જીવડો.
હરાવવું (કિ) હંકાવવું,

જીતી લેવું.
ખેલેકવું(કિ)છાકીજવું.

વધારે ખોલવું.
જાળુ(ના)કાંદો. કાસો.

જીતવું(કિ)જીતો લેવું.
હરાવવું.

કુલાઈ=અહંકારેભરાઈ

પાઠ ૭૯ મો.

વાચા(ના) માનખેલવા
ની સમજ.

માનના)સમજઅક્ષ
શા(અ)વાસ્તેકેમ? શા-
ને માટે

પુણ્ય(ના) ધર્મ, દાનનું
આશીય.

કશું=કુંડપણ, જરાએ.
પાઠ ૮૦ મો.

કાંચળી(ના)પાપુંઆ-
યડીનું એળી જેવું
પેહેરવાનું કપડું.

પીયર(ના) આપનું ઘર

મોસાળ(ના)મામાનુંઘર
હેત(ના)પ્યાર,આહેના.

હરખ(ના)પુરુષીઆનંદ
કેસ(ના)ઠોકર, અચા,
પલળી(કિ)મીનાઈ.

બગડી(કિ)ખરાબથઈ.
રીસ(ના)ગુસ્સોતામસ.

હિતરી(કિ)નરમ પડી.
ચાંક(ના)તક્સીરગુહો.

બાપડી(વિ)બાંચારીમ
રીબડી, રાંક.

પાઠ ૮૧ મો.

નિંદે(કિ)બદખોઈ કરે.
બળવંત(વિ)જોરાવર.

કલેશ=કળુઓ, કુંકાસ
હળતાં(ક)હળીનેરેફેના
સંપી=સંપકરીહળી[રા

મળી.
મુખ્યેન=મજા, સંતોષ

શોખ=દલગીરીપરતાવો
ઘટે(અ) ઓછા થાય.

લેશ(વિ)જરાજરાપણ
ગીતો(ના)ગાયડીઓરા
ગકાઠીનેગાયછેતે.

(કવિતાની સમજીતી). (૧૫).

આપણે બંને બાઈ નેએહેનહળીમળીનેસંપથીરમીએતોઘણું
રુખ થાય, લઠીવઠીને કુંકાસ કરીએ તોજીવનેદિયારથાય આબર
ઓછી થાય ને વળી લોકો પાછળ બદખોઈ કરે.(૧)જે આપણોબાપ
(ધધર)મોટેજોરાવરછ,તે ધધર હમે સદા હળીમળીનિરહીએએવું
તું કરે.કે જેવીનિરંતરસુખમાં દહાડાજાય,અનેકોઈ દહાડોજરાપણ
કળુઓ કુંકાસ થાય નહી.(૨)જે છોકરાં એકબીજાસાથે હળીમળી
ને રેહેતા હોય,તે કોઈ દહાડો સામા સામા લડે નહી,તેઓસાથેર
મી જમીનેગીતો ગાયછે,તેથીનેમનીમામનમાંઘણી ખુશથાયછે(૩)

પાઠ ૮૨ મો.

ટપકાં(ના)ક્રીણાટીપાં.

ધુમર(ના)ધુમસ,દળ.

ઝમવું(ના)બંધાવું.

ખરફ(ના)ફરિનિબંધાઈ

ગયેલું પાણી.

કરા(ના)હવામાંથીછુટું
પડીનેઅધાયલુંપાણી
રૂપ(ના)ડોળ, કાનતી.
હીમ(ના)માટીનીગાગ
રકેમોરીઆનોબાગે-
લોનીચલોભાગ.
વરાળ(ના)માફશેવાળ
તાસક=હાંકાણુંધાતુની
રકામી.

ગગન(ના)આકાશ.
ઠાર(ના)ઠંડ, હીમ.
વેગજેથી(અ)આધેથી
ઝાકળ(ના)સરદી, ઝોસ
પાઠ ૮૩ મો.

મધ્ય=મધ્યજાવાંધાના
સાધારણ.

પુઠકળ(વિ)ગ્રાણું, બહું.
ડામ(ના)ઝેનો અપકા.
ખરડો(ના)પીઠ, વાંસો.
સાંધા(ના)કટકા.

પાંસળાઓ(ના)પાસા
તરફનીહાડકીઓ
ટેકીટેકાને(અ)અવેલી
ને, ટેકોદેખને.

જડણુ(ના)ડાચુ.

ઝેરી(વિ)વીખવાળું.
ઘેલી(ના)કાથલી.
ભિળુ(વિ)સાથે.
જખમ(ના)કરડેલીકે
વાગેલીજગો.
પસરે(કિ)કેજાય.
ઘટત(વિ)જાપક, જોઈ-
એતેવા.

પાઠ ૮૪ મો.
સિંહ(ના)જનાવરોનોરા.
જા, મોટુઓપચુપચુ.
જીવતદાન=નપોજનમ
મહારાજ(ના)મોટારા.
જા રાજધીરાજ.
કાજાવાજા(ના)પુશામ
ત, વારેવારે કરગરી
નેકેલેવુંતે.

સામર્થ્ય(ના)જાર, જળ.
છાંચે(ના)શીજે, ઝોજે.
દોડદોડ(ક)દોડધામ,
નાસાનાસ, લીગા
મરતી

ગુનો(ના)અપરાધવાંક
માફ(ના)ક્ષમાજવાદેવું
આકરી(ના)સેવા. [તે

ટાળીશ(કિ)મટાડીશ.
શેખી=પતરાજીપડાઈ
વતના)રાન, જંગલ
ગરીખડો=કુંગાળ, રાંક.
ઘેજે(વિ)ગાંડો, નાદાન.

પાઠ ૮૫ મો.

હાજર(ના)તૈયાર.
તરણું(ના)તખલું.
વળતવશું(કિ)કરશું.
દાસ(ના)ચોકર, સેવક.
જાળ(ના)કાંદો.
છુટાચુ(કિ)નીકળાયું.
અકળાપો(કિ)ગભરા.
જુમો(ના)પોકાર, ઘાંટા.
ખલ્લો(ના)અવેજપાડ
કાતરી(કિ)કરડી.

પ્રસંગ(ના)વખતસમય
પાઠ ૮૬ મો.

સાંઠીપો=કરાંઠીસોઠી.
રેસા(ના)દોર કુંચાં.
ખોયા(ના)કાંઠા, કરચાં.
સુતળી(ના)સણનારેસા

નીદોરી.
રાટપટી=સુતળીનાંટાટ

દીવાળી(ના)દીવા ક-
રવાની સજી.

માણસપૂર (વિ)માણ-
સનેવડાં, માથાડા પૂર.
ઝાઝા(વિ)ચણાં, બહુ.
ઘેપાડી(કિ)ઝેચકી.
મરડીને(કૃ)આમળીને
પાઠ ૮૭ મો.

શિયાળવા(ના)શિઆ-
ળનાં અચ્ચાં.

બુગળાં (ના) નળાં.
વાઠ (ના) શેલડી હિમે
લી તે જગો-એતર.
પોલ(ના)ખોલ, ઝુકા,
અંડર.

અંડર (ના) અંડિયર.
મેદાન(ના) લાંબી પો-
હોળી ખુલી જગો.

ચોરીથી(ના)તુપકીથી.
દોળું (ના) જધો.

મુએલાં(કૃ)મરીગયલાં.
કુકડા (ના) મરલાં.

નુકસાન(ના)બિગાડ.
એકાંત(વિ)એકલાં.

પાઠ ૮૮ મો.

લોભીઓ (ના) લાલમુ-
માણસ.

જમણવારે=નાતવરો.
પડપૂછ(ના) તજવીજ,
તલાસ.

લાખ(ના)ફાયદો. નફો.
તપેલાં(ના)પાતેલાં.

સંભાળી (કૃ) સાચવી,
તપાસી.

વિચાય (કિ) જણ્યાં.
અચ્ચાં (ના) છોકરોં.

ભૂલથી(ના) મફલતથી
પાઠ ૮૯ મો.

ધુતારા(ના)ધુતીલેનારા
સમજવીલકજનારા

નાદાન(વિ)વેલો, અણ-
શમળુ.

આદમો(ના) માણસ.
ફરીને(અ)ખીજવખત

નાત=જમણવારે, વરો.
અપ(ના) જરૂર, કામ

ચુપ(ના)મુગો, અખેલો
વસત(કિ)રહેતા.

પાઠ ૯૦ મો.
ફેર(ના)તફાવતફરક.

ભીંડી(ના)ચણનેમખતી
જાત.

વાણ(ના)ભીંડીના રેસ
ની દોરી.

ગરીબ(વિ)પૈસા વગર.
ના, રંક, નિર્ધન.

ટકાઉ(વિ)મજબુત
પાઠ ૯૧ મો.

ખુંધ=ઢેકો, મોટોટકરી.
રણ(ના)રેતીનું મેદાન.

રેતાળ(વિ)રેતીવાળી.
ચરખી(ના)જનાવરના

આમડાનાપાતળાપડ
માંથીજે ચીકણી ધી

જેવીવસ્તુનીકળે તે.
સંદેશો=સમાચાર, કેણુ

પોપણ(ના)ચુજરાન.
મુસાફરી(ના)ગાડીએક

પગેચાલતા એક દેશ-
થી બીજેદેશજાયું તે.

સાંઘણી(ના)ગેટની મા-
દા(ઝડપથીચાલનારું

ઊંટ.)
તરેહવાર=અજબરીત

નું, એર તરેહનું.

ઝડપ=તાકીદ, હિતાવળ.
ખાખખીઓ(ના)માવળ
ના કાંટાનું ઝાડ.
સંકડાઈ(કૃ)સંકોચાઈને
દખાઈને.

પાઠ ૯૨ મો.

વનસ્પતિ(ના)ત્રીલોતરી
વેલા(ના)ભોંપર પથ-
રાતો છોડ.

ખટાટા(ના)અલુખડા.
તાંદલખે=તાંદળીઆ

નીકેચોલાઈનીભાજી
મુરણુ=એકજાતનોકંદ
મેથી(ના)મેથીનીભાજી
રતાજી=એકજાતનોકંદ.
તળવું(કિ)તેલમાંવધા-
રવું.

પોઈ(ના)પોઈનીભાજી
સકરીઆં(ના)મીઠીકંદ
અળવી = અળવીની
ભાજી.

ખાકીને(કિ) પાણીમાં
રાંધીને.

કુમળા=નરમ, સુવાળા.
અડે(કિ)અફાવરધાય.

પાઠ ૯૩ મો.

સેકટો(ના) સરગુઓ.
અગાયઓ(ના) અગ-
યિઆનાકુલનુંઝાડ.
કડો=કડાનાકુલનુંઝાડ

લીલવા(ના)મીચદાણા
ફાલીને(કૃ)ગોલીને.

મુઘાં(અ) સાથે.

રોંગણાં(ના)વેગણાં.

પાઠ ૯૪ મો.

પાર(ના)સામોકોનારો.
માછી(ના)ઢીમર માંછ-
લાં પકડનારો.

સદ(ના)ખાદીઓખાંધી
સાકટી સાથે સીંચીને
વાહણ ચલાવવા
સાફ ખાંચીતે.

ખારવા(ના) ખજાની.

મછવો(ના) નાનીહોડી
હંકારવું=પાણીમાં ચ-
લાવવું.

સીધું=ખાવાનું, બધુ

હલેશાં(ના)આટવા.

સામાના(ના) ઓળિ.

તોપ(ના)મોટી બંદુક.

ચાદરોખાદીનીપીછોડી
ભાગ્યે=મુશકેલાઈથી
સમાઈ(કિ)માઈ.

પાઠ ૯૫ મો.

રોંછ(ના)મીયામાણુખા.

લવાણુ જાનવર.

ગિયામણું(વિ)બચંકર.

મધમાખ(ના)મધકર-
નારી માખી.

મધપૂડો(ના)મધમાખ
નો પૂડો.

મજબુત(વિ)ઘેરાવર.

ખાપે(કિ)ચાદ લાગે.

રાની(ના)જંગલમાંની.

ભોગ(ના)કમખખી.

ચટકા(ના)ડંખ.

પાઠ ૯૬ મો.

ભચરડીને(કૃ)કચરડીને

જવલે=કોઈ વખત.

બમતાં(કૃ)બટકતાં.

ચાક(ના)મેહેનત, મમ.

પીઠ(ના)મરડો, વાંસો.

પાઠ ૯૭ મો.

હલકી=ઘોડોકમિતની.

મળવણી(ના)ભિગ.
કુંસારા(ના)ધાતુનાંવા-
સણ બનાવનારા.

કલાઈધડા(ના)કલાઈ-
નાંવાસણબનાવનારા.
ધાલી(કૃ)રાખી.

વાળીએ(કિ) મરડીએ.
દોહણી(ના)કલઈએ,
છાસની તામડી.

પાઠ ૯૮ મો.

ગોળીઓ(ના)સીસાની
લખોટી.

છરા(ના)નાનીનાનીશી
સાની ગોળીઓ.

બંદુક(ના)નાની તોપ.
કાંતીલિપું=ચીનાઈ લોપું
પોહારા(ના)હારાલોકો.
કાંસુ(ના)એક જાતની
બરડા ધાતુ.

પાઠ ૯૯ મો.

રત(ના)મોસમ, વખત.
કુંપળ=કુણગો, અંકોર.
મોહરે(ના) આંખાનાં
કુલ.

ટેટી(ના)ખડખુચાં.

આંખાગાળો=કેરીગા-
ળો કેરોનો રસકાઠી-
ને જમવાસાફ બાઈ
બાંડું જમવાતેડવાંતે
તરણચ(ના)એકજાતનું
રસદારબુરા કોળાળે-
યું મોટું કળ.

કલેલ(ના) ચેનપાજી.
ટઉકા(ના)મધુરશબ્દ-
થી બોલયું તે.

રોએણ(ના)ત્રીમોડીના
જેવો મેવો.
ખફારો(ના)પસીનો.
કોયલ(ના)કાળુ મધુર
રાગનું પક્ષી.

પાઠ ૧૦૦ મો.
ધમધારે(યિ)ચડીઆ-
વેલું તે, ઘેરાઈગયલું
વીજળી(ના)વીજ.
ચમકારા(ના)ક્રમકારા
કડાકા(ના)અવાજ.
ગર્જના(ના)ગડગડાટ.
કાટકો(ના)મોટો અવા-
જો.

પુર(ના)બરતી, રેલ, પા-
ણીનું આવયું.

હેલી(ના)કડી, વરસાદ
એ ચાર દિવસસામ-
ટો આવે તે.

કુકાળી(ના)અનાજપા-
ણી નહી મળે એવા
વખત, કટીમોઘવારી.
તર(કિ)તરપતયાયછે.
બરાબર પથ્થેલી.

પાઠ ૧૦૧ મો.

કપાસિયા=કપાસનાંબી
કુંડવાયું=ટોટેસીકડાવું.
કાલાં=કપાસનાં જીડ
વાં.

ડગલી(ના)નાનીબેવડી
અંગરખી.

હીમ(ના)ટાઠ કુંડાંકલ
તેજને(ના)મશાલો.
સગડી(ના)કાણાંકાણાં
વાળુ માટીનું દવતા
રાખવાનું વાસણ.
કુંડાળુ=ગોળ ચકરેકું.
તાપણી=ધાસ બરોડા
વગેરે કરાંઠીને બળતું
મહા મહા=ધાણું ધાણું.

પાઠ ૧૦૨ મો.

કુશમન(ના)શત્રુ, પરી.

ચુડા=પાયડીઓ હાથે
પેહેરે છે તે.

રમકડાં(ના) માળકનેર
મવાની ઓળે.

ઉપાડે(કિ) ઉચકે.

અટપટી(વિ) અધરી,
છુટે નહીં એવી.

પાઠ ૧૦૩ ઓ.

છત=સીલીક, સંઘરો.
બઢી(ના) દેવતાનો આરો
ગોતર(ના) અનાજનાં
છાત્રાં છોતરાં વગેરે.

કસણવું=ચોળવું, ગુંદવું

લોંદો=લપકો, લચકો

પણો(ના) શીણીરેત.

ચોકડું=ચોખંડો સંચો.

અલગ(અ) અતરંગહા

લે નહીં એમ.

જરેર=પરવા, દરકાર.

પાઠ ૧૦૪ ઓ.

કોલ(ના) કેલ, છો, કેમા-
રીને પલાળીને ગારો
કરેલો તે.

મટોડું=મીકણી માટી.

આધારે(ના) આશરે.

પાઠ ૧૦૫ ઓ.

અલાસી(ના) ખારવા.

વેહેરવું(કિ) કરવત વતે

ચીરવું પાટી આંપાડવાં

કામડાં(ના) વાંસને ચીરી

ને બે બાગ કરેલાં તે.

કરામ(ના) ત્રાકડાં વેહેર

નારો.

મોતી આં(ના) ને વાંઆ-

ગળની લાંબી લાક

ડાની પાટલી.

સરડવું(કિ) કાંમડાં ભરી

લેવાં.

પકવાસા(ના) ત્રાકડાંની

પાતળી આપો.

પળી(ના) સાકટી.

ભારોટી આ(ના) પાટડા

લગ(ના) ગે, સાકટો.

ઢાળ(ના) ની ચોઢાળાણ.

પીઢી આં=જાડા સાકટા

પાઠ ૧૦૬ ઓ.

ઓળાર(ના) હથીયાર.

કહોડ=લુહારની પેઢી.

ગજવેલ(ના) અરૂં લોડુ.

અંત=અનાજ, દાણો.

એરણ(ના) જેના ઉપર

સોની. લુવાર વગેરે

ટીપે છે તે.

ધમણ(ના) દેવતા સજ

ગાવવાને કુક મારવા

ની આમડાની ગુણ.

કોશ(ના) નરાજ.

ખરડવા(ના) ચાપડા.

સામાન(ના) ચીળે.

પાળી(ના) અપુ છરી.

પાઠ ૧૦૭ ઓ.

ટૂંક(અ) છેક.

સાંસા(ના) તંગી, વાંધા.

તિરાશ(વિ) તા ઉમેદ,

આશાભંગ.

ગળડવું(કિ) ઢળીપડવું.

સાંકડો(વિ) નાગો.

નીકાલ=છુટકો, તોડ.

નસમો(વિ) અધરો.

અડોઅડ(અ) પાસેપાસે

ડુંગર(ના) મોટો ટેકરો.

ટેકરી(ના) નાનો ડુંગર.

ચાતરફ(અ) આસપા-

સ ચારેપાળુએ.

માર્ગ(ના) રસ્તો રાહા.

કદાપિ(અ)કોઈવખત.

પાઠ ૧૦૮ મો.

તમાશો(ના)એલરમત

ચતુરાઈ(ના)ડાહાપણ

વખાણવું(કિ)તારીફક

રવી, સાઈ કહેવું.

અંતે(અ)કેલેકેવટે.

વાળો(અ)મરજ્યો.

સંકડાઈને(કિ)સંકોચા-

ઈને, દખાઈને.

સમજણ=સમજબુદ્ધિ

હઠ(ના)જુંદ, મમત.

જીવ=પ્રાણ, આત્મા.

પાઠ ૧૦૯ મો.

જુંડવાં(ના)લોંડવાં.

રેટીઓ(ના)રેટ.

ચરખો(ના)કપાસમાં

થી કપાસિયા સાથરૂ

જીદા પાડવાનોના-

નો રેટીઓ.

ખાદી(ના)દોટી, જાડું

કપડું.

સતરાઉ=સત્રનુંબનેલું

મલેમલ(ના)ઝીણું ઊંચું

લુગડું.

પોત(ના)કુમાર.

જગનાથી(ના)એકજા.

તનું ઝીણું લુગડું.

માદરપાટ(ના)સફેતધ-

ટકુમાશદાર લુગડું.

છટા(વિ)જીદા, નોખા.

ખોરતો(ના)એકજાતનું

કપડું.

પાઠ ૧૧૦ મો.

ખિંચ(ના)કીરણ.

લાલાશ(ના)રેતાંશ.

કરોડ(વિ)માલાખ.

ગાઉ(ના)કોશ.

તેજ(ના)નુર, ચળકાટ.

ઝાડપાલે(ના)ઝાડનાં

ઝીણાં પાંદડાં.

ગરમી(ના)તાપ.

પાઠ ૧૧૧ મો.

ચક્રમા(ના)ચાંદ, ચાંદો.

એલાયો(ના)વાંકોકાપો,

આવાં()

દર્પણ(ના)આરસી. થિ

પુનેમ(ના)પંદરમી તિ

અમાસ(ના)મહિનાનો

છેલ્લો દિવસ.

પૃથ્વી(ના)ગ્રહનુંનામકુ

નિઆ.

મુદ્દલ(વિ)મીલકુલજરા

પાઠ ૧૧૨ મો.

ધડીઆળ(વિ)વખત

જાણવાનો સંચો.ત

મધરાત(ના)ચચલીરા-

કલાક(ના)રાા ધડી,

અંગ્રેજી=અંગ્રેજીલોકનું

અવર(ના)કલાક.

મિનિટ(ના)રાા પળ.

ભાગ=હિરસો, પાંતી.

પાઠ ૧૧૩ મો.

આબલાં(ના)વાદળાં.

ગ્રહ(ના)સ્થિર તેજનો

તારો. [ર

જલદ=તીક્ષણ, કસદા-

અસાની(વિ)વેહેમવા-

ળાભિળા, સમજણ

વગરના.

શક્તિ(ના)જોર, બળ.

સેકડો(વિ)સો, હજારો.

એકાદ=એક, કોઈપણ

નવુંજીનું=ફેરફાર, આ-

ફત, જાખમ, કનરજા.

પૂછડીઆ-પૂછડીવાળા	પાઠ ૧૧૬ મો.	કણી(ના)રજકણ.
પાઠ ૧૧૪ માં.	સર્વઆપક(વિ)મધિકે.	વિશ્વપતિ(ના)જગતનો
મેલીએ(ક) મૂકીએ.	લાયલો,અધે કરતો	ધણી, પરમેશ્વર.
ઓહું(વિ)થોહું, જરાક.	આઆસ(ના)ઉત્તસ.	આસપાસ-આસેપાસે
વરાળ=આક, શેવાળ.	ખોળવું(કિ)શોધવું.	વાસ (ના) રહેઠાણ.
પાઠ ૧૧૫ મો.	અંતર=દિલ, ભીતર.	ઘાટ(ના)વેતરાણ, તોડ.
મેહ(ના)વરસાદ, મધ.	આકાશ=વાદળગગન	તાત(ના)માપ, ધણી.
તરશે(કિ)શોપ.	આસ(ના) હળે કરીને	જગતકર્તા(ના)જગતનો
કપા(ના)મેહેરઆની	એતરમાં ને લીટા	બનાવનારે હંશ્વર.
ધટેછે(કિ)જાયકછે.	પાડેછે તે.	ઠાલું(વિ)ખાલીઅમથુ

(કવિતાની સમજૂતી). (૧૬).

આપણી આસેપાસે આકાશમાં નિઘાસતયા આસની પાસે પણ પર-
મેશ્વર છે, એવું મનમાં જણાય છે. (૧) આપણે ભોવતળી આની એ ભોવમાં
પેશી કંઈ છુપીવાત કરીને મનમાં કાંઈ ઘાટ રચીએ (દગાનો કે કોઈને
મારવાનો,) તે અંધુ જગતનો બનાવનારે હંશ્વર જાણે છે. (૨). એક જરા
જેટલી રજ છુપાવવાને વાસ્તે આપણે ખાલી જગ્યા શોધીએ, તો કેથેપ-
ણ પરમેશ્વર વિના કોઈ જગ્યા ખાલી માલમ પડતી નથી. (૩).

પાઠ ૧૧૭ મો.	આતરી(ના)નીશા, આ	ઠાલો=ખાલી અમથો.
આસ(ના)દમ, સાસ.	તરજમા.	મેદ(ના)કારણ, પડદો.
નાડી(ના)નાડ, ધ્વની.	પાઠ ૧૧૮ મો.	આળ=તોડો મત, ખટો
મુડકુ=લોચ, લાસસખ.	ભાવ(ના)હોશ, ઉમંગ.	છળ(ના) દમો, કપટ.
અણસમજી(વિ)વગર	કુડી(ના)નઠારી માઠી.	છૂપાવવું=છાનુંરાખવું
સમજના, નાહાત.	ઠાહ(ના) બપકો, દોર.	શીખ(ના)શીખામણ.

પળી (ના) ઘોળા વાળ	ડગાઈ (ના) ડગ્યાણ,	ડાઘ=કલંક, દુષણ એવ
પરીઆં, સફેતી.	છળભેદ.	ગળી (ના) નામીશી (એક
રૂડી (વિ) સારીમઝાની	ખડેલું (કૃ) આખડેલું.	જાતનો કાળો રંગ.)

(કવિતાની સમજૂતી). (૧૭).

હું તમને સુખે સારી શીખામણ શીખવું તે ધ્યાનમાં લો, પણ નહારા લોકની નહારી શીખામણ માનો નહીં; કેમકે ગંધીબલોને છુપીવાત ના ભેદ મનમાં સમજી, ને હે બાળકો એ વાતની અરે તમે મનમાં રાખો. (૧) નહારી ચાલ ન ચાલો ને સારી ચાલ ચાલો, ને ડગ્યાણનો ખાત્રી દોગ તમે મુકી દો; કોઈનું ઘરેણું રસ્તામાં પડેલું કેથે આખડેલું હોય, તે તમને જરૂર તો તુરત જાળ ને કહોકે હમને જડેલું છે. (૨) જો માણસ કપટથી કે હીકમતે કોઈને છતરીને વાત છાની રાખે, તો તેથી તેના આગર ઘટે ને લોકોમાં કાળી ટીલી આવે; પછી જ્યાં સુધી સફેદ પળીઆં આવે (મરે ત્યાં સુધી) તે ગળીનો ડાઘ કેમે કરચો છુટતો નથી, એટલે (કાળી ટીલી) આવી હોય તે મટતી નથી. (૩).

પાઠ ૧૧૯ મો.	મોગરો (ના) એક જાતનું	બલમનસાઈ (ના) દાના
પરેતુ (ના) મોજ.	સફેત ખુશ મોદાર ફુલ	હ સાલસાઈ, બલાઈ.
પ્રાણી (ના) જેને જીવ	અંબલી (ના) એક જાત-	પોચાઈ (ના) નર માસ પ-
છે નેજે અહોથી-	નું સફેત ફુલ.	પાઠ ૧૨૧ મો. છું.
તહી ફરી શકે છે તે.	સુગંધી (વિ) વાસસોડમ	રસજવું (કિ) બટકવું.
મુલક (ના) દેશ.	સાધારણ (વિ) વચલા	વાણોતર (ના) ગુમાસ્તો
સંધા (વિ) સપળા, બધા	વાંધાની, મધ્યમ.	મેહોતો.
પાઠ ૧૨૦ મો.	સોરમ=સુગંધ, ખુશ્મો	ઉધરાણી (ના) આપેલા
ગળપણ (ના) મીઠાસ.	પુરૂષ (ના) મરેદ, બાપડો	પદ્ધતી માગણી.

પીતાંબર(ના) ઝિંચુ રેશ-
મી ખોટોડ.

જન(ના) ગામડેજવા-
નો લગનનો વરધોડો.

નુકશાન(ના) ખિગાડ.
દળણાં(ના) લોટદળવા-

નું મજૂરીનું કામ.
વેલા(ના) આપદાવિપત

કાપડીઓ(ના) દોશીવા
ણીઓ; કાપડ વાળો.

જુજ(વિ) હલકો, થોડો.
પગાર=મુસારો મહિનો

માલ(ના) સોદો.
વાયદો(ના) ઠરાવ, ઠેર-

વેતો દાહડો.
પાઠ ૧૨૨ મો.

અખરખ(ના) એકજાત
નો સકેત પારદેશકપ-

ડવાળો પરથર.
મદારી(ના) મેલકરનારા

બાજીગર, નટલોડો.
નીસર્મો(કિ) નીકળ્યા.

સોધા(વિ) સસ્તા.
હર(વિ) હર, અકેક,

મગન(ના) ખુશ.

લેખબુ(કિ) ગણ્યું, ગ
ણકાર્યું

મળ(ના) રમૂજ, ગમત
પાઠ ૧૨૩ મો

ગૃહસ્ત(ના) મોટા કુળ
નું આખરદાર માણસ.

સમાજવા(કે) તપાસવા
ભીડાભીડ(ના) કચડા

કચડી.
અંપાઈને(કે) દંપાઈને.

વાસેલું(કે) દોધેલું.
પાડોશી(ના) પાસેના

ધરમાં રહેનારા.
ઉદાસ(વિ) દલગીર.

વીલિ(વિ) ઝાંખે, ઝાંખ
વાળો.

રજ(ના) છુટીખરતરકી
ઠપકો(ના) દોષ.

કેરા(ના) ચક્કર, આંટો.
પાઠ ૧૨૪ મો.

સ્વર(ના) અથી આંસુ
ધોમાનો ગમે તે એક

અક્ષર.
ખારાખડી(ના) પદ.

તોતડા(વિ) ખોખડા.

વ્યજન(ના) કચી ખસુ-
ધોમાનો ગમે તે એક

અક્ષર,
જોડાઅક્ષર(ના) જોડો

લા દરકતો.
અતડું(વિ) ખરાબ,

તોછડું.
શબ્દ(ના) ખોલ.

પાઠ ૧૨૫ મો.
ખાત(ના) વકુક, સમજ

ઠેરવું(ના) ઠેલું, અણી.
અવાળુ(ના) અગાડી-

ના ઊપલાદાંત હિપર-
ની સુંવાળી જગો.

રપટ(ના) ખુલ્લુ, સોફ.
પાક્ય(ના) મે અથવા

તેથીવધારે શબ્દ એક-
ઠાયયાથીજે હખારત

અંધાયજે તે. [ને
અડાડીને(કે) અટકાડી

ઉધાડવું(કે) ખુલ્લુ કરેવું
પાઠ ૧૨૬ મો.

કાળજી(ના) દયાન, ની
ધેયાની, એટક.

કબૂલત(ના) કરારવચન

મુચરકો(ના) કપ્પુલાત-
નોલેખ. દસ્તાવેજ.

ભિળી(વિ)મળવી.

વિરામ ચિન્હ(ના)વિ-
સામોલેવાની નિશાની

અટકવું(કિ)થોભવું.

ટપકું=ઝાણું મીઠું, બિંદુ

ગુનેગાર(ના)અપરાધી

દરજી(ના)મેરાઈ સુઈ.

ઓખુ(વિ)સાઈ, ખુલ્લું.

પાઠ ૧૨૭ મો.

જવાખ(ના) ઉત્તર.

સંભાળ=તપાસ, નીધા

દખ(ના)રીત, છુટા.

પ્રત્યેક=દર એક, હર એક

શુદ્ધ(વિ)ખરો, સાફ.

ઉતાવળ(અ) તાકીદ.

માહાવરો(ના)આખેપ

નિયમ(ના)ધારોકાયદો

ધાંટો(ના)સાદ, સોર.

પાઠ ૧૨૮ મો.

ખાળખાધ=પ્રાક્ષણી.

લીપિ(ના)ભાષા, ભોલી

અનુસ્વાર=મીઠું, બિંદુ.

ગુજરાતી=ગુજરાતની.

સલંગ=આખી ખધી.

ધર્મપુરતન=ધર્મનાવા-

તની ઓપડી.

મૂળાક્ષર(ના)પેહેલાસ

૩ આતમાંથીખવા

ના દરકતો.

ધોરણુ(ના)રીત, રસ્તો.

પ્રાક્ષણી(,)ખાળખાધ

ભોલી(ના)ભાષા, લિપિ

ઓળખવાને(કિ)પીછા

નવાને, જાણવાને

પાઠ ૧૩૦ મો.

ઈનામ(ના) શીરપાવ,

ખુશીખદલકાંઈખ-

ક્ષીસ આપવું તે.

વિશ્વાસ(ના)ભરોસો.

પાઠ ૧૩૧ મો.

મુરકેલ(વિ)અધરું, મુ-

શીખત.

ઉમેરવી(કિ) વધારવી.

જોખવું(કિ) તોળવું.

પાઠ ૧૩૨ મો.

મતુર(વિ)શાણો ડાહ્યો

અવેરી(ના)હીરા, માણિક

વગેરેનો વેપારી.

અવેરખાનું(ના) હીરા-

માણિક, માતી વગેરે

નો ભંડાર બરેલોતે.

પાઠ ૧૩૩ મો.

ધનવાન(વિ)પૈસાદાર.

ફેલ(ના)દોગ, ધતુંગ.

ફેસલાવી(કિ) પટાવી

સમજાવી.

ફકીર(ના)સાંઈ, બીખ

માગનારો.

ધમકાવીને(કિ) ધુરકી

આપીને, ધમકીદહને

પાઠ ૧૩૪ મો.

બાળ્યો=દીઠો, જોયો.

કાગ(ના) કાગડો.

પાંખાળો (વિ) પાંખ-

વાળો.

૩ પાળો=સારો, મધુર.

ભાણું(વિ) નીખાલાસ,

કપટી નહી તે.

ખળ(વિ)લુટ્યું, કપટી.

લક્ષણ-શુણ આચરણ

દીસેછે(કિ)દેખાયછે.

(કવિતાની સમજૂતી.) (૫).

ગ્રાડપર માળો બાંધવા બેઠો એવા એક કાગડાને જોયો, તેણે
પાંખવાળો બોલતો હતો, પણ તેનો રાગ સારો હતો નહીં.

પાઠ ૧૩૫ મો | તરેહ(ના)રીત, પ્રકાર. | મળવી(કિ) સરખાવી-
આંકડા=અંક, નંબર. | પુરતક=ઓપડીગ્રંથ. | મુકામલો કરો.

ભુગોળ વિશે.

(દિશાઓ.)

સવાલ—છાકરાઓ બોલો તો દિશાઓ કેટલી છે?

જવાબ—દિશાઓ ચાર છે; ઉત્તર, દક્ષિણ, પૂર્વ ને પશ્ચિમ.

સ—દિશાઓ કેમ પારખવી તે તમે જાણો છો?

જ—હા જી. સુરજ ઉપરથી, સુરજ ન દેખાતો હોય તો ધ્રુવના તારા,
ઉપરથી; અને તે તારો પણ નહીં દેખાતો હોય તો વહાણના હોકાયંત્રથી

સ—પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશા કેમ જાણીએ?

જ—જેણીગમ રોજ સુરજ ઉગતો હોય તે પૂર્વ દિશા, અને સાંજે
આથમતો હોય તે પશ્ચિમ દિશા જાણવી.

સ—ત્યારે ઉત્તર અને દક્ષિણ દિશા કેમ જાણીએ?

જ—આપણે પૂર્વ દિશા તરફ માં કરીને ઉભા રહેવું, તો જેણીગમ
આપણો ડાબો હાથ આવે તે ઉત્તર, અને જેણીગમ આપણો
જમણો હાથ આવે તે દક્ષિણ દિશા જાણવી.

સ—ત્યારે હોકાયંત્ર અને ધ્રુવનાં તારાએ કરીને દિશા શી રીતે જાણાય છે?

જ—હોકાયંત્ર એટલે વાહાણનો હુકો તે મોટા વાહાણોમાં ખલાસીલાકો

રાખે છે, તે અંધારી રાતે તેમને બહુ કામ લાગે છે. તે હોકાયંત્રની શાય
હંમેશાં ઉત્તર દિશા તરફ જ રહે છે, તેમ ધ્રુવનો તારોએ પણ ઉત્તર
દિશાએ હંમેશાં ઉગે છે. એ રીતે ઉત્તર દિશા જણાઈ એટલે પછી બીજી
દિશા જણવી સહેલ છે. એટલું યાદ રાખી મુકવું કે ઉત્તરની સામી
દક્ષિણ દિશા, અને પૂર્વની સામી પશ્ચિમ દિશા છે.

(પૃથ્વી.)

સ—પૃથ્વીનો આકાર કેવો છે ?

જ—પૃથ્વીનો આકાર ગોળ દડા જેવો છે.

સ—આપણે કેમ જાણીએ કે ગોળ દડા જેવો છે ?

જ—જે લોકો પૃથ્વીની આસપાસ પ્રદક્ષિણા ફરી આવ્યા છે, તેમનાથી
કારણો સાથે સાબિતી થઈ ચુકી છે તેથી જાણીએ છીએ કે પૃથ્વીનો
આકાર ગોળ છે.

સ—પૃથ્વી ગોળ છે તેની સાબિતીનાં કારણો બતાવો ?

જ—હા જી, તે સાબિતીનાં કારણો બહુ છે. ૧. સુતો એકે લોકો વાહાણમાં
બેસીને એક ટુકાણેથી બીજે ટુકાણે જવા સારું નિકળે છે. અને પૃથ્વીની
આસપાસ પ્રદક્ષિણા કરે છે તે જ્યાંથી તેઓ પહેલાં નીકળ્યા હોય ત્યાં
પાછા આવે છે. ૨. જુ ગ્યારે ચંદ્ર ગ્રહણ થાય છે ત્યારે એક તરફ પૃથ્વી
અને એક તરફ ચંદ્ર રહે છે. તે વખતે પૃથ્વીની જે છાય તે ચંદ્ર
ઉપર ગોળ આકાર માલમ પડે છે. ૩. જુ દક્ષિણ દિશા તરફથી ઉત્તર
દિશા તરફ લોકો જાય છે તો ઉત્તર ધ્રુવ નક્ષત્ર ઊંચુ દેખાતું જણાય છે.
૪. પૃથ્વીના બધા દેશોમાં સુરજ ખરેખરે વખતે ઉગતો નથી કોઈ
દેશમાં પહેલાં ને કોઈ દેશમાં મોડો કોઈ દેશમાં સહવાર પડે છે તો કોઈ
દેશમાં બપોર થાય છે; કોઈ દેશમાં બપોર થાય છે તો કોઈ મારાત પડે છે
ત્યારે તેનું કારણ પણ પૃથ્વી ગોળ છે તેથી છે.

સ—પૃથ્વીનો પરિઘ કેટલા માઈલ છે?

જ—આસરે ૨૫૦૦૦ માઈલ.

સ—પૃથ્વીનો વ્યાસ કેટલા માઈલ છે ?

જ—આસરે ૮૦૦૦ માઈલ.

સ—પૃથ્વીની સપાટી કેમ બની છે?

જ—પૌણી અને જમીન વડે.

સ—પૃથ્વી ઉપર પાણી કેટલું છે ને જમીન કેટલી છે?

જ—જો આખી પૃથ્વીના બરાબર ત્રણ ભાગ કરીએ, તો તેમાંના બે ભાગ કરતાં વધારે પૌણી છે, અને બાકીની જમીન છે.

વ્યાખ્યા.

સ—છોકરાઓ બોલો તો તમે નકશો બોલો છો, નકસો તે શું ?

જ—હા જી, નકશો એટલે આખી પૃથ્વી કે તેનો કોઈ ભાગ, કે દેશ કે શહેર વગેરેનો જે નમુનો તે.

સ—દેશ કોને કહીએ?

જ—જેમાં ધણાં એક પ્રાંતો, હિલ્લા કે વગેરે આવેલા તે.

સ—પ્રાંત કોને કહીએ ?

જ—જેમાં ધણાં એક સંસ્થાન, જીલ્લા, તથા માહાલ આવેલા તે.

સ—હિલ્લો એટલે શું ?

જ—જેમાં ધણાં એક શહેરો તથા અંડિઆ મૂલકો આવેલા તે.

સ—જીલ્લો કોને કહીએ ?

જ—જે ધણાં એક પ્રગણાઓ મળી થયેલો તે.

સ—પ્રગણું એટલે શું ?

જ—જેમાં નાનાં નાનાં ગામો ધણાં આવી એક તાલુકો બંધાયેલો તે.

સ—ગામ કોને કહીએ ?

જ—જ્યાં કે થોડાંક ઋષડાં (ઘર) ની વસ્તી હોય તે ગામ.

સ—ત્યારે ગામડું કોને કહીએ ?

જ—જ્યાં ઘણાં જોડાં ઝુપડાં જેવાં ધરતી વસ્તી હોય તે,

સ—તાલુકો એટલે શું?

જ—તાલુકો તો જે પ્રગણું કરીને કહેવાય છે તે.

સ—કસબો કોને કહીએ?

જ—પ્રગણાનું જે સૌથી મોટું ગામ તે કસબો.

સ—શહેર કોને કહીએ?

જ—જ્યાં મોટાં મોટાં છોખંધને હારખંધ ધરોખાંધલાં હોય, અને જ્યાં સારાં સારાં ચોટાં તથા બજાર હોય તે જ્યાં ધમધોકારે સારો વેપાર ચાલતો હોય તે.

સ—ખંદર એટલે શું?

જ—નદી કે દરિયા કાંઠે વેપારના મથકનું જે શહેર આવેલું તે.

સ—રાજધાની એટલે શું?

જ—રાજગાદીનું જે મોટું શહેર તે.

સ—સંસ્થાન એટલે શું?

જ—રાજાએના વસાવેલા જે નાના નાના ખંડીયા મૂલક તે.

સ—પૃથ્વી ઉપર પાણીના ક્યા ક્યા બાગો થયેલા છે?

જ—નદી, સરોવર, અખાત, ઉપસાગર, સામુદ્રધુની, સમુદ્ર, માહાસાગર.

સ—પણ પાણીના મોટાબાગો કેટલા છે, અને તે દર એકને શું કહે છે તેનાં નામ દો?

જ—તેમાંથી, અને તેમાંના દર એકને માહાસાગર કહે છે તેમાંનામ; ઉત્તર માહાસાગર, દક્ષિણ માહાસાગર, આટલાન્ટીક માહાસાગર, પાસીફીક, અને હિંદી માહાસાગર.

સ—પૃથ્વી ઉપર જમીનના ક્યા ક્યા બાગો થયેલા છે?

જ—ખેટ, સંયોગીભમી ભૂમીર, દ્વીપકલ્પ, અને ખંડ.

સ—પણ જમીનના સૌથી મોટા બાગો કેટલા થયેલા છે, અને તે દર એકને શું કહે છે તેનાં નામ દો?

જ—તે ચાર છે, અને તેમાંના દર એકને ખંડ કહે છે તેમનાં નામ; યુરોપ એશિયા, આફ્રિકા, અને અમેરિકા. એ શિવાય એક પાંચમો ખંડ છે તેને “આઝિયેશિયા” કરીને કહે છે.

સ—અમેરિકા ખંડના કેટલા ભાગ થયલા છે?

જ—બે, ઉત્તર અમેરિકા ને દક્ષિણ અમેરિકા.

સ—નદી કોને કહીએ?

જ—જે પાણીનો ધોધ પર્વતમાંથી અથવા સરોવરમાંથી નીકળીને ટૂળતી જગ્યામાં થઇને સમુદ્રને મળે છે તે.

સ—સરોવર કોને કહીએ?

જ—આસપાસ એ તરફ જમીન આવેલી ને વચમાં પાણી તે.

સ—અખાત કોને કહીએ?

જ—જમીન ઉપર ઘણો લાંબો ગયતો સમુદ્રનો જે ફાંટો તે.

સ—ઉપસાગર કોને કહીએ?

જ—અખાતનું માં પોહોળું થયલું તે.

સ—સામુદ્રધુની તે શું?

જ—જે સાંકડો પાણીનો ભાગ પાણીના બે મોટા ભાગને સાંધે છે તે.

સ—સામુદ્રધુનીને સરોવરથી ઉલટું શું?

જ—સામુદ્રધુનીથી ઉલટું સંયોગીભુમી, અને સરોવરથી ઉલટું એટ.

સ—સમુદ્ર, સાગર કે દરિયો કોને કહીએ?

જ—માહાસાગર કરતાં નાનો જે પાણીનો ભાગ તે.

સ—તારે માહાસાગર એટલે શું?

જ—માહાસાગર એટલે મોટો સાગર અથવા દરિયો; પૃથ્વી ઉપર આરા

પાણીના પાંચ ભાગ કીધા છે તેમાંનો જે અકેશ ભાગ તે.

સ—એટ કોને કહીએ?

જ—એ તરફ ફરતું પાણી, ને વચમાં જમીનનો ભાગ તે.

સ—સંયોગી ભુમી એટલે શું?

જ—સાંધનારી જમીન; (જે સાંકડો જમીનનો ભાગ જમીનના ખેતોટા ભાગને સાંધે છે તે.)

સ—ભુશીર, ભુશલાકા, અથવા કેપ કોને કહીએ?

જ—જે જમીનની અણી લાંબી વધીને સમુદ્રમાં ગએલી તે.

સ—દ્વીપકલ્પ કોને કહીએ?

જ—જે જમીનનો ભાગ આસપાસ ત્રણ બાજુએ પાણી, અને એક બાજુએ જમીનથી વીટાયેલો તે.

સ—ખંડ કોને કહીએ?

જ—જમીનના મોટા ભાગ જેમાં ઘણા દેશો આવેલા હોય છે તે.

સ—દુંગર, પાહાડ અને પર્વત કોને કહીએ?

જ—જમીન ઉપર જે મોટા ઊંચા ટેકરા હોય તે દુંગરા; એવા ઘણા દુંગર સાથે જોડાઈને પ્રધ્વીની સપાટીથી ઘણા ઊંચા ગએલા તે પાહાડ; અને એવા એવા ઊંચા પાહાડ જોડાઈને સાથે લાંબા પથરાયેલા તે પર્વત કહેવાય છે.

સ—ખાડી કોને કહીએ?

જ—સમુદ્રને મળવાની આગમ્ય ભરતાનું પાણી માંહે આવે એવું નદીનું મુખ જે પોહોળુ થાય છે તેને ખાડી કહે છે.

સ—નદીનું મુખ અને મુખ તે શું?

જ—જે પર્વત કે સરોવરમાંથી નદી નીકળે છે તે ટુકાણાને મુખ, અને જ્યાં કે નદી સમુદ્ર અથવા દરિયાને મળે છે તેને મુખ કહે છે.

મુંબઈ ખેટનું વર્ણન,

અરબી સમુદ્રમાં મુંબઈ ખેટ આવેલો છે. મુંબઈ શહેરની-

ક્ષેત્ર માથુએ કોલાખા, બેકબે, અને ઓપાટી, પૂર્વમાં મુંબઈનું ખાંડે, શિવરો અને મીઠાના અગરે, પશ્ચિમમાં માહાલક્ષ્મિ, ખંખાલા, વરલી અને માહીમ. ઉત્તરમાં માહીમ, ધારાવી, સાયન, મનમાલ, માટુગા અને ગવરી. મધ્ય ભાગમાં દાદર, વડાલા નાયગામ, પરેલ, ચીચપો ગલી અને મીન્ડગુંટ મંડળી, એ સીવાય તારદેવ, ગીરગામ, કામાટી પુરા, એતવાડી, આરાતળાવ, ભાયખળા, મતાર પાખડી, મજગામ, ભુલેધર, ભીમરખાડી, મારકીટ માંડવી, ઘોખી તળાવ અને કોટ. નૈઋત્ય કોણમાં વાલકેધર જ્યાં ગવરનર સાહેબનો બંગલો છે તથા હિંદુ લોકોનું દેવળ છે. વાચ્ય કોણમાં વળી વડોદરા રેલવેનાં સ્ટેશનોએ મુંબઈમાં આવેલાં છે તેનાં નામ કોલાખા, અર્ચગેટ, મરીનલાઈન, અનિરોડ ગ્રાંટરોડ, મહાલક્ષ્મી, પરેલ, દાદર, માહીમ, જી. આઈ. પી રેલવેના સ્ટેશન ને મુંબઈમાં આવેલાં છે તેનાં નામ. બારીમંદર, મસીદબંદરે ભાયખલા. અને ચીચપોગલી, પરેલ દાદર.

બંદરો—નાકલ બંદર, માલેટ બંદર, એલફીસ્ટન બંદર, કરનાક બંદર, મસીદ બંદર, મજગામ બંદર, પાલવા બંદર. ટાંક બંદર અને બારીબંદર છે; ગોદી ત્રણ છે કોટની અને મજગામની અને ત્રીજી એલફીસ્ટન બંદરની કોલાખામાં જાણવા લાયક જગ્યાનાં નામદીવા દાંડી, લ્યુનેટ એસાયળમ, અને કોલાખા ઓખરરવેટરી, પાન્ડેની ધર્મશાળા.

તળાવ.—નાયગામ, પરેલ, કાવસજી પટેલનું તળાવ, બાબુલાનું તળાવ, સાંકળીયું તળાવ, મુંબાદેવી, ભુલેધર, વાલકેધરનું તળાવ, અને મહાલક્ષ્મિનું તળાવ, કોટમાં જાણવા લાયક જગ્યાનાં નામ, ટાંગેનહાલ હાઇકોરટ, તારહાફીસ, સેક્રેટિએટહાફીસ, જનરલ પોસ્ટ હાફીસ, એલફીસ્ટન સરકલ, પ્રીસ્તીસીકોનું દેવળ, ટંકશાળ, અને ગોદી ભાયખળાના

સતાપર જાણવા લાયક જગ્યાના નામ, જમસેદજી જીજીભાઈની
ધર્મીતાળ, વિક્ટોરિયા ગાર્ડન, અને એનફીન્સ્ટન કાલેજ.

રોહર—હિંદુસ્તાનના પશ્ચિમ કીનારાપર એક ઠાણમાં મુંબઈ શહેર
આવેલું છે તે એક અગત્યનું જંદર છે, અને અંગ્રેજ સરકારનું પશ્ચિમત-
રફતું મુખ્ય શહેર છે. મુંબઈ ખેટ ૧૦ સ ૦ ૧૯૬૧ માં પોર્તુગાલના રાજાએ
ખીજી ચાર્લસ રાજાને કન્યાદાનમાં આપ્યો હતો. એ સપાટ મેદાન છે.
તેની આજુબાજુ એકેટલાક ઈંદ્રાણુગરા આવેલા છે, એ સપાટ મેદાન ૧૨
મેલ લાંબુ અને ૩ મેલ પોહાળું છે. એ ખેતી ધેરાવાર ૦ મેલ કરતાં વધારે છે.
કોટ અને બહાર કોટ મળી મુંબઈ શહેરની વસ્તી ૬,૫૦૦૦૦ માણસની છે
એ વસ્તીમાં ઘણું કરીને પારસી, હિંદુ, બાટિયા, ખોળ વગેરેના છે.

તેઓ ધણા પૈસાદાર, મોટા વેપારી, અને લાખો રૂપીઆના ધણી છે એંડ
નબાદ કરતાં અંગ્રેજી રાજ્યમાં એ મોટામાં મોટું શહેર છે; ઘણું કરી એમાં
ચુજરાતી અને મરાઠી ભાષા બોલાય છે, પણ વેપારને અર્થે હિંદુની આનાજી
દાજીદા બાગોમાંથી આવેલા લોકો અંગ્રેજી હિંદુસ્તાની વગેરે ભાષાઓ બોલ
છે, રંગારા, ચમાર, કંસારા તથા ખીજી કારીગરો પોતાનો હુજર એ ખેટમાં
કરે છે. પરંતુ સૌ કરતાં વધારે મોટો ધંધો સુતર કાંતવાને ને કાપડ વણ-
વાનો છે. એ ખેટમાં વરાળ ધંધી ચાલતાં કાંતવાનાં, વણવાનાં તથા
ગાંસડી ઢાળવાનાં હાલમાં ૪૦ કરતાં વધારે કારખાનાં છે, અને તેમ
૨૫૦૦૦ કરતાં વધારે માણસની રોજી ચાલે છે. ખેતીના પાકમાં ડાંગર
મુખ્ય છે. ભીંડી પણ થાય છે. તથા વનસ્પતી પણ ધણી પાકે છે. દ-
રિઆના પાણીને વધતાં અટકાવી જમીન ઉપર રેલવે પાંધી સાઠી જીલ્લા

સાથે મુંબઈના ઉત્તર ભાગને હાલમાં જોડી લીધે છે, બાકી બધી બાજુએ દરિયા આવેલો છે. દુનિઆમાં સૌથી મોટામાં મોટું મંદિરોમાંનું એ એક બંદર છે, તેમાં વાહનોને આગમીટો નીરંતર જથ્થાબંધ રહે છે. અને તે દુનિઆના સઘળા ભાગો તરફ આવજા કરે છે.

એ બંદર એટલે મુંબઈ શહેર ઘણું જોભાવંતું અને જોવાલાયક છે. અહિયાં વિલાયત વગેરે બાહાર દેશાવરથી ઘણાક જાતજાતનાં વંતો, તેમજ કાપડ, ચીનાખાનું, રેશમ, કરીઆણું, વગેરે પુષ્કળમાલ આવે છે; અહિયાંના ઘરોની બાંધણી ઘણીજ ઊંચી અને સરસ છે. જમીન પથ્થરની છે તેથી પાણી આગળતો કંઈ બહુ સારાં નહોતાં; પણ હાલ દૂરથી તળાવમાં નજો મુકી પાણી લાવેલા છે તેથી હાલ તે સારાં થયાં છે. ઇલાકાનું મોટું શહેર એ છે, તેથી એની સૌથી મોટા દરજ્જાની ઇનસાફની કચેરી અહિયાં છે. ઇલાકાના ઉપરી વડા અધિકારી નામદાર ગવર્નર સાહેબ બાહાદુર પણ અહિયાં રહે છે.

ખપર.

આ ચોપડી નાંગે લખેલે ડેકાણેથી વેચાથી મળશે.
નડીઆદ—કાગદી માદકબાઈ ચોપડી વેચનાર.

વડોદરા—બુકસેલર દસરથ રાગોબા ઠા. રાવપરામાં.
બુકસેલર રણછોડ મોતીરામ.

વલસાડ—બુકસેલર દવારકાંદાસ પરબુદાસ.

સુરતમાં—મેહેતાજી કંકીરભાઈ કાશીદાસ.

બુકસેલર મંચેરજી જમસેદજી.

બુકસેલર કરશનદાસ નારણદાસ.

મુંબાઈમાં—બુકસેલર સખારામ બીકસેટ.

બુકસેલર બાળકજી લક્ષ્મણ.

બુકસેલર બીમશી માણિક.

બુકસેલર દામોદર ઈશ્વર.

બુકસેલર ગોકળદાસ હરજીવનદાસ.

પાંચણપુર—ડિજમલાલ તલકચંદ.

વીરમગામ—બુકસેલર મુળશંકર લલુ.

સામટી લેવી હોય તેમણે પોસ્ટપેટ કાગળ લખી ખુલાસો કરવો. નાટપેટ કાગળ લીધામાં આવશે નહીં. મુંબાઈનાં છાપેલાં સંસ્કૃત, હિંદુસ્તાની, ગુજરાતી, ડીક્ટેનરિઓ, નાટકાં, જૈનધરમનાં, તથા વૈષ્ણવધરમનાં, તથા વારતાઓ, તથા કાવ્યાઓ, પેહેલેથી તે સાતમી સુધીના અરથ, તરજુમાઓ, અને વહિકનાં પુસ્તકો વિગેરે બીજી બ્રહ્મીખરી જાતનાં પુસ્તકો અમારી પાસેથી બ્રહ્મી સરસ છાપને સમજી કીમતે મળશે. બુકસેલર મનનલાલ દેવચંદ માણિક્યોકમાં
બુકસેલર તરભાવત રણછોડ ગોકર.

